

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آموزش ابتدایی

رشد

۷

برای آموزگاران دبستان، دانشجویان تربیت معلم و کارشناسان آموزشی

دوره ۱۵ شماره ۱۳۹۱ / فروردین ماه / شماره ۱ پی در پی ۱۲۴

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات کمک آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری

سر دبیر: مرتضی مجدفر

شورای برنامه‌ریزی:

شکوه تقدسیان

فاطمه رضانی

لیلا سلیقه‌دار

یدالله رهبری نژاد

ابراهیم اصلانی

مدیر داخلی: اصغر ندیری

طراح گرافیک: فریبا بندی

نشانی دفتر مجله:

تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱

تلفن: ۸۸۸۳۹۱۷۸

۹ - ۸۸۸۳۱۱۶۱ (داخلی ۳۷۵)

نمبر: ۸۸۳۰۱۴۷۸

وبگاه:

www.roshdmag.ir

پیام‌نگار:

ebtedayi@roshdmag.ir

تلفن پیام‌گیر نشریات رشد:

۸۸۳۰۱۴۸۲

• کد مدیر مسئول: ۱۰۲

• کد دفتر مجله: ۱۰۹

• کد مشترکین: ۱۱۴

نشانی امور مشترکین:

تهران، صندوق پستی: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

تلفن امور مشترکین:

۷۷۳۳۶۶۵۵ - ۷۷۳۳۶۶۵۶

شمارگان: ۵۴۰۰۰ نسخه

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

عکس روی جلد: اعظم لاریجانی

یادداشت سردبیر ۲: نکته‌هایی برای ایجاد عادت‌های مطلوب در انجام تکالیف دانش‌آموزان / مرتضی

مجلفر

دانش‌آموز، خانواده و تفکر پژوهشی ۴: خانواده در مدرسه / دکتر لیلا سلیقه‌دار

گزارش ۶: سفر به دهکده‌ی دانایی / هوشنگ صدقی

کتاب آموزگار ۹: عوامل افت تحصیلی دانش‌آموزان و راه‌های مقابله با آن / منیره حبیب‌پور

پژوهش‌های تربیتی ۱۰: باز باران با ترانه... / پورچیستا علیزاده

فقط یک زمین داریم ۱۴: همه چیز درباره‌ی جنگل / زری آقاجانی

آموزش ابتدایی
رشد

دوره ۱۵ - شماره ۷

فروردین ۹۱

پروفا
تجربهای سبز
۱۷ تا ۳۲

مسابقه ۳۳: لذت مطالعه (مسابقه‌ی بزرگ رشد آموزش ابتدایی)

آموزش ۳۴: دو ابزار دیگر / دکتر محرم آقازاده

میراث ما ۳۶: بزرگ‌ترین موزه‌ی روستایی جهان / حمید دهقان

کتاب‌خانه‌ی مدرسه ۳۸: دقت علمی، نوآوری و رویکرد حرفه‌ای (انتشارات فاطمی) / نورمحمد خادمی فرد

۴۰: انشا، درس رویداد در خود / ناصر بنی‌علی

۴۲: راهنمای ورود به اول دبستان / سیما جعفریان

نقد و بررسی ۴۳: رایانه و گاو / ابراهیم اصلانی

تعلیم و تربیت ۴۴: تنفس در کلاس درس / ترجمه‌ی نسرن امامی‌زاده

باهمراهان ۴۶: پاسخ به نامه‌ها و نوشته‌های خوانندگان / شورای برنامه‌ریزی مجله

کتاب آموزگار ۴۸: سفر به منظومه‌ی شمسی / حسن رضا ترابی

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم

♦ مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و ساختار این مجله مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد. ♦ مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنان‌چه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ♦ مقاله یک خط در میان، در یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار word و بر روی CD یا فلاپی و یا از طریق رایانامه مجله ارسال شوند. ♦ نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی وقت لازم مبذول شود. ♦ محل قرار دادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود. ♦ مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام نوشتار در چه سطر تنظیم شود. ♦ کلمات حاوی مفاهیم نماییه (کلید واژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جداگانه نوشته شوند. ♦ مقاله باید دارای تیتراژ اصلی، تیتراژ فرعی در متن و سوتیتراژ باشد. ♦ معرفی‌نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم همراه یک قطعه عکس، عناوین و آثار وی پیوست شود. ♦ مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است. ♦ مقالات دریافتی بازگردانده نمی‌شود. ♦ آرای مندرج در مقاله ضرورتاً امین رأی و نظر مسئولان مجله نیست.

نکته‌هایی برای ایجاد عادت‌های مطلوب در انجام تکالیف دانش‌آموزان

مرتضی مجدفر

اشاره

سال نو آغاز شده است و شایسته است که در درآمد و گشایش رشد آموزش ابتدایی در سال جدید خورشیدی، رویش مجدد طبیعت و برآمدن گل و غنچه‌ی بهاری به شما مخاطبان محترم تبریک گفته شود. در چنین هنگامه‌ای، شاید سخن گفتن از آموزش و یادگیری، قدری غریب به نظر آید، ولی وقتی در یک نشریه‌ی آموزشی کار می‌کنیم، ضمن لحاظ کردن مناسبت‌ها و ایام تقویمی خاص، لاجرم باید به اصل خویش برگردیم و حرف‌های اصلی خودمان را فراموش نکنیم.

انتشار یادداشت سردبیر مجله، در شماره‌ی پیش با استقبال خوبی از سوی آموزگاران و مدیران مدارس روبه‌رو شد. برخی از آن‌ها با اشاره به ۱۶ نکته‌ای که در این یادداشت آمده بود، اذعان می‌کردند که از این مطالب نکته‌ای، بیش از مقالات علمی چاپ شده در این زمینه استفاده کرده‌اند و استقبال اولیا هم از این نکته‌ها خوب بوده است. به این قبیل مطالب، نوشته‌های کنسرو شده یا ساندویچی گفته می‌شود که با در نظر گرفتن نیازهای روزافزون جوامع صنعتی و مشغله‌ی مخاطبان، در صددند اطلاعات مورد نیاز آن‌ها را با کمترین حجم در اختیارشان قرار دهند. به دلیل استقبال مخاطبان مجله، بر آن شدیم یادداشت این شماره را نیز به همان موضوع اختصاص دهیم؛ با این توضیح که از یادداشت شماره‌ی قبل و یادداشت این شماره، هر زمان که احساس نیاز کردید، می‌توانید استفاده کنید و مفاد آن‌ها را با اولیا به بحث و تبادل نظر کارگاهی بگذارید. ولی بهترین زمان برای طرح این نکته‌ها، آغاز سال تحصیلی و هنگامی است که اولین حرف‌هایتان را در ابتدای یک دوره‌ی جدید با اولیای دانش‌آموزان در میان می‌گذارید.

بخش دوم این یادداشت ویژه‌ی اولیایی است که در زمینه‌ی تکالیف فرزندان خود به تمرین‌های بیشتری نیاز دارند، در این یادداشت هم با هفت نکته‌ی دیگر آشنا می‌شویم. این نکته‌ها را نیز حتماً با پدران و مادران دانش‌آموزان خود در میان بگذارید.

انجام تکالیف شب توسط فرزندان به موضوع پیچیده‌ای در خانه‌ی شما تبدیل شده است، برای عوض کردن عادت‌های قدیمی به وقت احتیاج دارید و باید با احتیاط این کار را انجام دهید، حتی اگر کاری سخت به نظر برسد. گاهی لازم است مدتی از تلاش برای تغییر وضعیت دست بردارید و اجازه دهید اوضاع به شرایط آرامش بازگردد. بعد از این مدت می‌توانید به روش‌های دیگر بیندیشید و در صورت لزوم از مشورت افراد صاحب‌نظر استفاده کنید.^۱

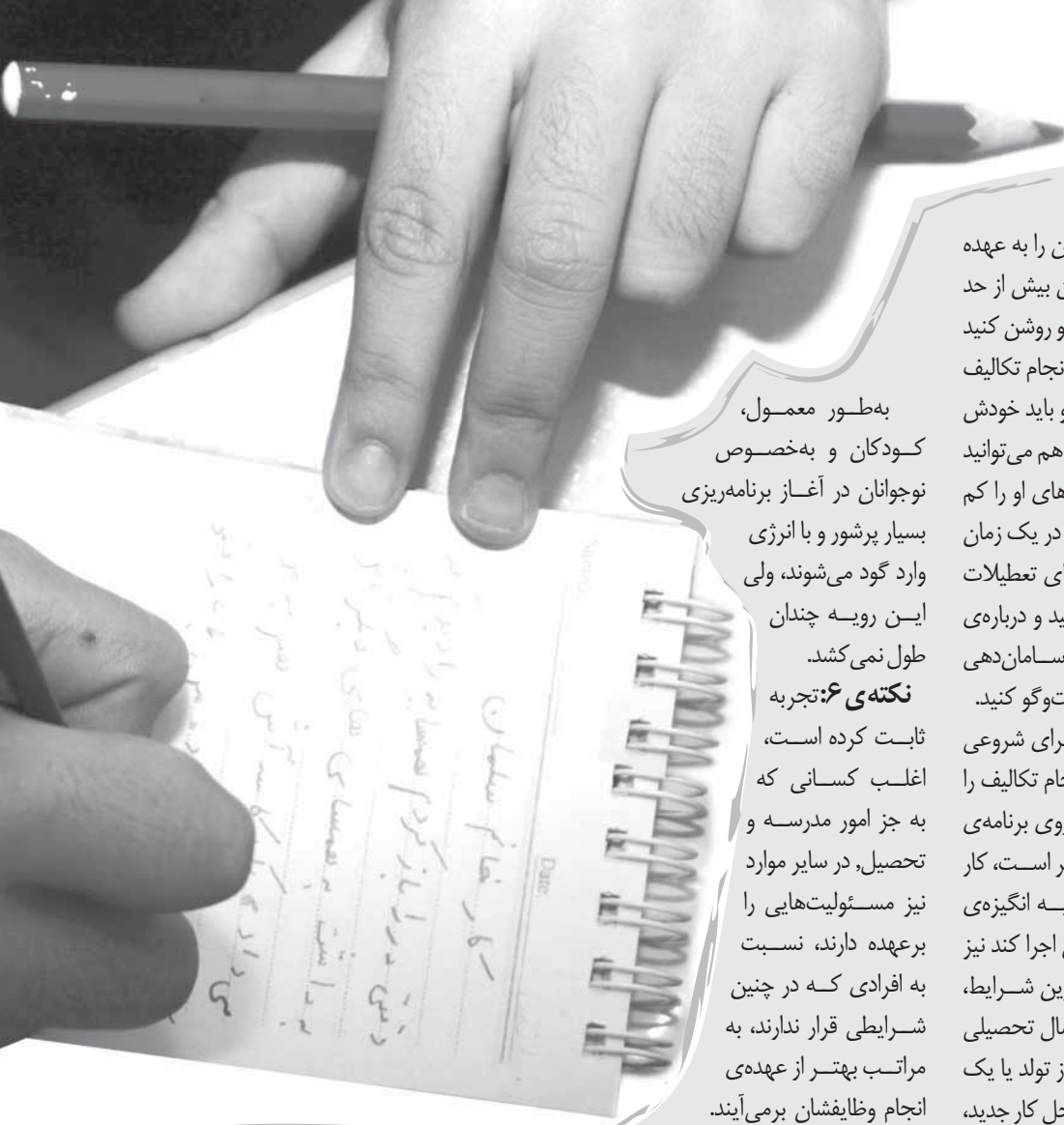
نکته‌ی ۳: در نظر داشته باشید که مدرسه، تکلیف شب و یادگیری اول از همه جزو حیطه‌های زندگی فرزند شماست. به همین دلیل هم، خود او باید بتواند تعیین کند

دائمی خسته شده‌ام.
* باعث شده است در برنامه‌ی زمانی افراد دیگر خانواده، آشفتگی به وجود بیاید.
* می‌ترسم که فرزندم امسال قبول نشود یا به شرایط مطلوبی از یادگیری دست پیدا نکند
* گمان می‌کنم که فرزندم بی‌نظم است و به انضباط بیشتری نیاز دارد.
* دنبال زمانی می‌گردم که لااقل عصرها، بتوانم اوقات فراغتی برای خانواده‌ام دست و پا کنم.

این فهرست مهم است، چون می‌توانید اگر خواستار تغییری واقعی هستید، با فرزندان بحث کنید.
نکته‌ی ۲: اگر مدت‌هاست که چگونگی

نکته‌ی ۱: قبل از آن‌که با کودکان بنشینید و قاعده‌ی جدیدی برای انجام تکالیف‌های او پیدا کنید، اول باید خودتان به‌طور دقیق بدانید که چه می‌خواهید و چرا می‌خواهید؟
فهرستی از دلایلی را که می‌خواهید در طول یک هفته وضعیت فعلی را تغییر دهید، بنویسید. در این فهرست می‌توان این موارد را ذکر کرد:

من می‌خواهم کودکم یک برنامه‌ی زمانی برای انجام تکالیفش داشته باشد، زیرا:
* پس از آن، در مدرسه وضعیت درسی بهتری خواهد داشت.
* لذت بیشتری از یادگیری خواهد برد.
* از این موش و گربه‌بازی و دعوی

به‌طور معمول،

کودکان و به‌خصوص نوجوانان در آغاز برنامه‌ریزی بسیار پرشور و با انرژی وارد گود می‌شوند، ولی این رویه چندان طول نمی‌کشد.

نکته ۶: تجربه

ثابت کرده است، اغلب کسانی که به جز امور مدرسه و تحصیل، در سایر موارد نیز مسئولیت‌هایی را برعهده دارند، نسبت به افرادی که در چنین شرایطی قرار ندارند، به مراتب بهتر از عهده‌ی انجام وظایفشان برمی‌آیند.

به این ترتیب، خوب است مسئولیت

انجام برخی امور را به فرزندان بسپارید. برای این کار بهتر است فهرستی از کارهایی را که او می‌تواند انجام دهد، در اختیارش قرار دهید و از او بخواهید کاری را که بیشتر به آن علاقه‌مند است، انتخاب کند. سپس شرایط انجام کار و انتظارات خود را از او بازگو کنید و جزئیات آن را شرح دهید. به این ترتیب می‌توانید امیدوار باشید که وی با انجام وظیفه‌ی تازه‌اش (هر چند بسیار ساده و معمولی و مانند جمع کردن وسایل شام از سرمیز باشد) مسئولیت‌پذیری بیشتری پیدا کند.

نکته ۷: گاهی بد نیست برای پیدا

کردن راه‌حل مشکل انجام ندادن تکلیف فرزندان، او را محور مشاوره قرار دهید و بپرسید چرا در این ارتباط بی‌اعتنا است. برای این کار سوالات ساده‌ای بیان کنید. مثلاً بپرسید آیا تو هم فکر می‌کنی که ما در انجام ندادن تکلیف تو مشکلی داریم؟ فکر می‌کنی

که چه زمانی مایل است انجام آن را به عهده بگیرد، ولی اجازه ندهید کودکان بیش از حد در تصمیم‌گیری آزاد باشد. برای او روشن کنید که هر روز ساعت مشخصی به انجام تکالیف و یادگیری اختصاص می‌یابد و او باید خودش را با این برنامه تطبیق دهد. شما هم می‌توانید برحسب سن فرزندان، خواسته‌های او را کم و بیش رعایت کنید. بنابراین در یک زمان مناسب، مثلاً در یکی از روزهای تعطیلات آخر هفته، با فرزندان بنشینید و درباره‌ی برنامه‌های جدیدی که برای سامان‌دهی تکالیفش در ذهن دارید، با او گفت‌وگو کنید.

نکته ۴: بهترین زمان برای شروعی

تازه در نگرش به چگونگی انجام تکالیف را پیدا کنید. برای این که کسی روی برنامه‌ی جدیدی که برای یادگیری مؤثرتر است، کار کند، علاوه بر مقداری وقت، به انگیزه‌ی مثبتی که بتواند آن را به خوبی اجرا کند نیز نیاز دارد. طبیعی است که بهترین شرایط، آغاز یک سال جدید، آغاز یک سال تحصیلی جدید، پایان یک تعطیلات، روز تولد یا یک تغییر قابل توجه مانند رفتن به محل کار جدید، منزل جدید، تغییر تزیینات اتاق و... باشد. مهم این است که تغییر در عادات‌های انجام تکالیف را با یک تغییر مثبت دیگر همراه سازید.

نکته ۵: اگر به هر دلیلی لازم باشد

برای امور درسی و انجام تکالیف فرزندان برنامه‌ریزی کنید، به هیچ‌وجه این کار را به صورت اجباری انجام ندهید، چرا که ضمانت اجرایی نخواهد داشت. باید شرایطی پیش بیاید که فرزندان خودش نسبت به برنامه‌ریزی احساس نیاز کند و برای چنین کاری پیش قدم شود.

در اقدام عملی برای برنامه‌ریزی هم، سعی کنید فقط نقش راهنما داشته باشید. راهنمایی شما زمانی مؤثرتر خواهد بود؛ که اول، منطقی رفتار کنید و برنامه را به صورت مجموعه‌ای از فعالیت‌های زیاد و جزئی درنیاوید؛ دوم این که مراقب رفتارهای احساسی و هیجانی فرزندان باشید.

چرا این مشکل وجود دارد؟ اگر با سکوت او روبه‌رو شدید، مثال‌هایی را به شکل کوتاه و مستقیم ذکر کنید. مثلاً بگویید چنین مشکلی ممکن است به‌خاطر سخت‌بودن تکلیف باشد، شاید هم تو علاقه‌ای به آن در خودت احساس نکردی؟! ممکن است مشکلی در مدرسه داشته باشی؟ شاید هم من مزاحم تو هستم؟! چنین گفت‌وگوهایی، اغلب به ایجاد پل‌های ارتباطی بیشتر بین شما منجر و نیز باعث می‌شود فرزندان در مقابل تصمیم‌های جدید مقاومت نکنند.

پی‌نوشت

۱. برای آگاهی بیشتر در زمینه‌ی چگونگی همراهی پدران و مادران و آموزگاران با انجام تکالیف دانش‌آموزان نگاه کنید به: نوآوری در یادگیری با تکالیف درسی خلاق (راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران)، نوشته‌ی: مرضی مجدفر و زری آقاجانی، تهران: انتشارات امروز، ۱۳۸۹.

خانواده در مدرسه

لیلا سلیقه‌دار

دکترای برنامه‌ریزی آموزشی و معلم

اشاره

در راستای زمینه‌سازی برای حضور و همکاری بیشتر خانواده در انجام فعالیت‌های پژوهشی، راهکارهای گوناگونی می‌تواند مؤثر باشد. آنچه در این زمینه موجب تأثیرگذاری مطلوب می‌شود، به کارگیری شیوه‌های متنوعی است که هر کدام بتوانند با ویژگی‌های خانواده‌های گوناگون تطابق داشته باشند. همچنین این گوناگونی منجر به ایجاد جذابیت‌های بیشتر در مشارکت خانواده‌ها شود.

کلیدواژه‌ها: خانواده، تفکر پژوهشی، کارگاه مشترک، اردو و اردوی آموزش در مدرسه

فرزندان می‌توانند از وقوع چنین اتفاقی پیش‌گیری کنند. در این گونه جلسات، مطالب آموزشی به شکلی تنظیم و ارائه می‌شوند که مخاطبان با همکاری یکدیگر می‌توانند در فعالیت‌های ارائه شده، شرکت کنند و حضوری فعال داشته باشند. معمولاً در این جلسات پدران و مادران می‌توانند اطلاعات بسیاری را درباره‌ی فرزندانشان خود و به صورت عملی دریافت کنند. البته نباید فراموش کرد که این کسب آگاهی توسط فرزندانش نیز روی می‌دهد.

از آن‌جا که اصل مشارکت، محور موضوع این بخش از مقاله است و نیز فعالیت‌های پژوهشی، دغدغه‌ی نگارنده و برگرفته از دل‌مشغولی‌های امروزه‌ی آموزش و پرورش است، بنابراین در ادامه نمونه‌ای با این توجهات؛ از یک کارگاه مشترک آموزشی ارائه می‌شود: «سی نفر از دانش‌آموزان کلاس به همراه والدین خود در سالن اجتماعات مدرسه گرد هم نشستند. آموزگار از دانش‌آموزان خود می‌خواهد که هر کدام در کنار اعضای خانواده‌ی خود بنشینند و با هم یک گروه تشکیل دهند. او تدابیری اتخاذ کرده است که پدر و مادر همه‌ی دانش‌آموزانش بتوانند در کلاس شرکت کنند.

کارگاه آن روز به موضوع شناسایی راه‌هایی برای ایجاد نظم اختصاص دارد. او ابتدا موضوع را معرفی می‌کند و توضیح می‌دهد که چرا قصد دارند در این ارتباط صحبت کنند. سپس دسته‌هایی از گروه‌ها تشکیل می‌دهد و از آن‌جا که افراد حاضر قبلاً تجربه‌ی شرکت در چنین کارگاهی را داشته‌اند، به هر دسته مسئولیت جمع‌آوری نظرات و اطلاعات درباره‌ی سؤالات زیر را می‌دهد.

۱. نظم موجب پدید آمدن چه وقایعی در زندگی می‌شود؟

تفکر همکاری و مشارکت خانواده در انجام فعالیت‌های پژوهشی، یادآور صحنه‌هایی است که دانش‌آموز در محیطی خارج از مدرسه و اغلب در خانه، در کنار سایر اعضای خانواده مشغول انجام فعالیت‌های پژوهشی است. اما با تمام ویژگی‌های اثرگذار و مطلوبی که این شیوه‌ی به ظاهر قدیمی در ایجاد محیطی شوق‌انگیز برای یادگیری عمیق‌تر دارد، نمونه‌های دیگری نیز برای ایجاد همکاری خانواده با دانش‌آموز قابل شناسایی است. از جمله‌ی این راه‌ها، ایجاد زمینه برای حضور و مشارکت خانواده در محیط‌های آموزشی خارج از خانه، به‌ویژه در مدرسه است. برای نمونه در ادامه به مواردی از این دست اشاره می‌شود.

کارگاه‌های مشترک

برگزاری کلاس‌های آموزشی برای خانواده، به‌ویژه والدین دانش‌آموز، قدمتی دیرینه دارد. در این کلاس‌ها معمولاً از سخن‌رانی دعوت می‌شود تا پیرامون مسائل دانش‌آموزان و خانواده بحث و دیدگاه‌هایی را بیان کنند. در برگزاری چنین جلساتی، غالباً استفاده از شیوه‌های فعال مانند برگزاری کارگاه‌های آموزشی اثرگذاری بیشتری دارد. کارگاه‌های آموزشی نیز دارای انواعی هستند که جای توضیح آن‌ها در این نوشته نیست، اما در هر نوعی از کارگاه‌های آموزشی، عدم حضور هر یک از افرادی که آموزش برای آن‌ها برپا شده است، (مانند حضور مشترک والدین و فرزندانش) موجب می‌شود که اهداف موردنظر با تأخیر بیشتری محقق شود و یا در برخی موارد به نتیجه مورد انتظار نرسد.

بر این اساس، برگزاری جلسات کارگاهی مشترک والدین و

آن، اردوهای آموزشی دارای شرایط و ملزوماتی هستند که براساس آن‌ها می‌توان انتظارات یادگیری مقولات تازه‌ای را در دانش‌آموزان داشت.

در صورتی که ضروریات مربوط به برگزاری چنین اردوهایی رعایت شود، همراهی خانواده در آن می‌تواند به اثرگذاری بیشتر برنامه منجر شود. برای مثال، بازدید از یک نمایشگاه و صرف ناهار در فضای مجاور آن، برنامه‌ی نیم‌روزی گروهی از دانش‌آموزان را تشکیل می‌دهد. اگر از والدین دعوت به عمل آید تا در حین بازدید نمایشگاه در کنار فرزند خود به توضیح آثار موجود بپردازند و در اجرای برنامه‌ها فرزند خود را همراهی و هدایت کنند، در این صورت، خاطره‌ی خوش‌آیند برگزاری چنین برنامه‌ای شامل تعداد بیشتری از اعضای خانواده می‌شود و علاوه بر آن؛

✓ به والدین می‌آموزاند که چگونه در لحظات به ظاهر سرگرم‌کننده و تفننی مانند لذت‌بردن از یک نمایشگاه، می‌بایست هنرمندانه و زیرکانه فرزند خود را همراهی کنند.

✓ و دانش‌آموز نیز می‌آموزد که چگونه شیرین‌ترین لحظات به عمیق‌ترین یادگیری‌ها تبدیل می‌شود.

به این ترتیب دیوارهای کلاس درس از محدوده‌ی مدرسه و گرداگرد دانش‌آموزان، به ابعادی به وسعت جهان تبدیل می‌شود.

۲. بی‌نظمی چه تأثیری در زندگی دارد؟
۳. نمونه‌ی زندگی افرادی را نام ببرید که نظم و ترتیب عامل موفقیتشان بوده است؟

۴. چه راه‌هایی برای ایجاد نظم در زندگی وجود دارد؟
۵. چه مواعیدی در ایجاد نظم و ترتیب وجود دارد و چگونه می‌توان با آن‌ها روبه‌رو شد؟

آن‌ها می‌توانند برای این کار از بریده‌ی روزنامه‌هایی که در اختیارشان قرار داده شده و یا کتاب‌هایی که صفحات موردنظر در آن‌ها نشانه‌گذاری شده است، بهره برده، یا با استفاده از راهنمای استفاده از اینترنت و نشانی‌های ارائه شده، به جمع‌آوری اطلاعات اقدام کنند. همچنین مشاوره و گفت‌وگو با یکدیگر از دیگر منابعی است که به آن‌ها معرفی می‌شود. پس از طی این مرحله، هر گروه یافته‌های خود را به کلاس ارائه می‌دهد و پیش از گذر از گزارش‌های هر دسته، آموزگار به جمع‌بندی مطالب اقدام می‌کند. در این کارگاه علاوه بر دست‌آورد‌های روشن و مقصود‌های از پیش تعیین شده، موقعیت‌های مناسب تربیتی و آموزشی فراهم می‌شود که هر چند از موارد پیش‌بینی شده نبوده‌اند، اما از اثرگذاری بالایی برخوردار هستند.

اردوی آموزشی

از دیگر موقعیت‌های تأثیرگذار آموزشی به منظور تقویت مشارکت مطلوب خانواده در امور پژوهشی دانش‌آموزان، برگزاری اردوهای آموزشی است. اردوهای آموزشی غالباً با هدف ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و تشویق آنان برگزار می‌شود. اما گذشته از جنبه‌ی ترغیبی

اردو در مدرسه

اما اردوها همیشه به انجام فعالیت‌هایی در خارج از مدرسه محدود نمی‌شوند. در صورتی که هدف، برگزاری برنامه‌ای معین باشد، در

سفر به دهکده‌ی دانایان

هوشنگ صدفی کهنه‌شهری

فیلم‌ساز و روزنامه‌نگار

این صورت می‌توان از فرصت‌های موجود در مدرسه، به‌ویژه در زمان‌هایی که محدودیت کمتری برای برنامه‌ی اردو ایجاد شود؛ بهره‌ر گرفت. برای مثال آموزش‌گاری تصمیم می‌گیرد برای گسترش آگاهی دانش‌آموزان و زمینه‌سازی یادگیری‌های آینده‌ی آنان، در هنگامی که نمایشگاهی از دست‌سازهای دانش‌آموزان پایه‌ی بالاتر در مدرسه برگزار شده است، بازدیدی ترتیب دهد. او برای این کار و به منظور پربار کردن برنامه و جهت‌دادن به فعالیت‌ها و نیز براساس نیازهای آموزشی دانش‌آموزان، برنامه‌هایی مانند اجرای نمایش گروهی دانش‌آموزان، کنفرانس مطالب علمی مرتبط با موضوعات کتاب‌های درسی که اغلب دانش‌آموزان با آن‌ها مسئله دارند و مواردی از این قبیل را طرح‌ریزی می‌کند. همچنین برای برنامه‌های حاشیه‌ای مانند پذیرایی نیز، با تعداد دیگری از دانش‌آموزان هم‌آهنگی لازم را به عمل می‌آورد و از دانش‌آموزان می‌خواهد تا برای اجرای بهتر برنامه، از همکاری پدر و مادر خود استفاده کنند.

سپس آموزگار با توجه به نظرسنجی از خانواده‌ها، روز مناسبی را خارج از برنامه‌ی مدرسه در نظر می‌گیرد و از والدین دعوت می‌کند تا به همراه فرزند خود در برنامه‌ی آموزشی «اردو در مدرسه» شرکت کنند.

در این برنامه، دانش‌آموزان علاوه بر ارائه‌ی آموخته‌ها و نمایش توان‌مندی‌های خود از حضور والدین، برای اجرای بهتر برنامه بهره می‌گیرند و این تجربه‌ی مشترک برای هر یک از حاضران، پیام‌آور درس‌های زیادی است که شاید برای دریافت هر یک از آن‌ها به تنهایی و به شیوه‌ی سنتی، نیازمند سال‌ها کار در کلاس باشد.

اوایل خردادماه سال ۱۳۸۹ از طریق یکی از دوستان فیلم‌ساز متوجه شدم که بخش خبری تلویزیون ایران گزارشی از کوچک‌ترین مدرسه‌ی دنیا را در روستای قلعه جوق شهرستان ماهنشان، نشان داده است.

با این که تصاویر آن را ندیده بودم، اما کنجکاو شدم موضوع را دنبال کنم تا بلکه فیلم مستندی درباره‌ی آن بسازم. پی‌گیری‌های بعدی از طریق سایت آموزش و پرورش شهرستان ماهنشان، نشان داد که: **گرمی**، کارشناس روابط عمومی آموزش و پرورش اطلاعات خوبی از این مدرسه داده است: «دبستان شهید توکل محمدی روستای قلعه جوق از توابع ماهنشان با حضور فقط یک دانش آموز، کوچک‌ترین مدرسه‌ی جهان است.» در صفحه‌ی اول دفتر نمره که مخصوص ثبت

اسامی دانش آموزان است، فقط نام **پریسا خانعلی زاده**، دانش آموز پایه‌ی سوم ابتدایی به چشم می‌خورد. نگاه معصومانه و پر از امید وی چنین معنا می‌داد: «چه مهربان بودی معلم که تنها به خاطر من به این جا آمدی و با دست‌های مهربانت مرا نوازش‌ها کردی. خدایا اگر این دانا معلم نبود و با عشق مرا نمی‌پذیرفت، من از بالاترین فضیلت یعنی علم، که از عبادت هم بالاتر است، محروم می‌ماندم.»

پریسا و معلم مهربانش از مرکز شهرستان ماهنشان ۳۵ کیلومتر فاصله دارند و در دبستان شهید **توکل محمدی**، روستای قلعه جوق با ۴۲ نفر جمعیت همانند دو دوست، مسیر علم و کمال را طی می‌کنند تا به لطف خدا به مقصد برسند.»

موضوع آن چنان عجیب بود که معطل نکرده و فردای آن روز برای گرفتن مجوز فیلم‌برداری مستند به روابط عمومی وزارت آموزش و پرورش مراجعه کردم. پی‌گیری‌ها نتیجه‌ای دربرنداشت. برای دست‌اندرکاران روابط عمومی صرفاً اجازه‌نامه‌ی صداوسیما قابل قبول بود و بس. قصد سیاه‌نمایی نداشتیم، بلکه قرار بود سیاه‌های از سفیدنمایی ارایه کنیم، تا بگویم آموزش و پرورش به فکر دانایی همه است، حتی تنها دانش آموز روستای قلعه جوق. از طرفی امتحانات دوره‌ی ابتدایی تا روز پنج خردادماه ۸۹ در روستای قلعه جوق به پایان می‌رسید و **لیلا محمدی** معلم عاشق، عازم شهر زنجان می‌شد. خوش‌بختانه **عابدینی**، معلم راهنمای روستا و دوست ندیده‌ام در حسن‌آباد، همسایه‌ی روستای قلعه جوق به کمکم آمد و نشانی نماینده‌ی مردم ماهنشان را داد. یک‌باره تمام سدها برداشته شد و

با هم‌آهنگی مدیرکل آموزش و پرورش استان زنجان مجوز فیلم‌برداری صادر شد. برای آن‌ها مسجل شد که در پی به تصویر کشیدن «عشق این معلم روستایی و دهکده‌ی دانایی» بودم و نه چیزی کمتر یا بیشتر. عصر روز پنجم خرداد با گروه فیلم‌برداری عازم روستای قلعه جوق شدیم. راه‌های دور و دراز تهران تا استان زنجان طی شدند. تنها راهنمای ما در آن منطقه‌ی ناآشنا، عابدینی معلم راهنمای روستا بود که به کمک تلفن همراه نشانه‌هایی از راه را برایمان در تاریکی شب روشن می‌کرد. براساس نشانی معلم راهنمای دهکده‌ی حسن‌آباد، یک‌باره خود را در برهوت منطقه‌ای مابین بزرگراه زنجان و میانه یافتیم. هر قدر در جاده‌ی آسفالت‌ه باریک و طولانی پیش می‌رفتیم، ترس نامفهومی به سراغمان می‌آمد تا این که سیاهی دهکده‌ای در میانه‌ی راه دیده شد. از معلم راهنما سراغ روستای **پری** را گرفتیم. نشانی جاده را داد و دوباره به راه افتادیم. از بوی دود چوب و نای نم آغل گوسفندان می‌شد فهمید که اطراف جاده‌ی تیره و تاریک را روستاهایی ریز و درشت احاطه کرده‌اند. جاده چون ماری سیاه در زیر نور چراغ اتومبیل پیچ و تاب می‌خورد. در میانه‌ی راه با فرمان ایست مأموران انتظامی متوقف شدیم. چون با سرعت بسیاری در حرکت بودیم، ابتدا تصور کردند قاچاقچی هستیم، اما وقتی گفتیم که برای دیدن دهکده‌ی دانایی آمده‌ایم، باور نداشتند، گروهیان با ته‌لهجه ترکی به سرباز نگهبان گفت: «جنی اولوب دولار...!» بالاخره با ارائه‌ی مدارک باور کردند مستند سازیم و برای ثبت وقایع روستای قلعه جوق این همه راه را کوبیده‌ایم. هر چند که با دیدن وسایل فیلم‌برداری باور کردند که عاشقیم! تازه، وارد دهکده‌ی پری شده بودیم، مرکز دهستانی در اطراف شهرستان ماهنشان. در نیمه‌های شب به جز عوعوی سگ، چیزی نمی‌یافتی. دل را به دریا زدیم و در اتاقک نگهبانی اداره‌ی راه را زدیم. نگهبان خواب‌آلود، گیج و منگ در تاریکی شب به ما خیره شده بود و کلمات نامفهومی را بر زبان می‌آورد تا این که مرد میان‌سالی در تاریکی شب به کمکمان آمد و جاده‌ی طولانی و پرپیچ و خمی را نشان داد که به سمت روستای **حسن‌آباد** می‌رفت. خوش‌بختانه حدود ساعت یک بامداد صدای گرم و صمیمی عابدینی، معلم راهنمای روستا از تلفن همراه شنیده شد که نشانی جاده‌ی سراسر روستای حسن‌آباد را می‌داد: «رسیدید به دوراهی، سمت راست

بیچید؛ بلندترین خانه‌ی روستایی مال ماست.»

مرد جوان بلند قامتی به سراغمان آمد. از آهنگ صدایش می‌شد فهمید که عابدینی، همان معلم گرم و صمیمی روستای حسن آباد است. او تنها نبود. چند نفر از معلمان روستاهای اطراف هم برای چاق سلامتی با فیلم‌سازان به خانه‌ی عابدینی آمده بودند. خانه که چه عرض کنم؛ مدرسه‌ی روستایی که در عین حال محل سکونت معلم و مکان درس و بحث بچه‌های روستا هم بود. نمونه‌های ماکت‌های درس علوم دور و برمان چیده شده بود، به‌خصوص آن مدل دل و روده‌ی آدم با پیچ‌وتاب‌های درونش!

ساعتی را با دوستان عابدینی گپی زدیم و حوالی ساعت سه صبح خوابیدیم. خدا خیرش دهد آقای عابدینی، معلم راهنمای روستاهای قلعه‌جوق و حسن‌آباد که آن شب حسابی با کباب بره خجالتمان داد. صبح با صدای زنگوله‌های گوسفندان از خواب بیدار شدیم. از پنجره نگاهی به دور و اطراف انداختیم. اصلاً باور نمی‌کردم که فضای سرسبز و زیبایی را در مقابلم ببینم، روستایی با خانه‌های کوچک و مردمانی ساده و آرام. تنها صداهایی که در روستا در هنگامه‌ی صبح، به گوش می‌رسید گپ و گفت کشاورزان و چوپانانی بود که به سرکار می‌رفتند. اما آن چنان سکوت در این روستا حکم‌فرما بود که در فاصله‌ی صدمتری روستا هم هر نوع گفت‌وگویی شنیده می‌شد.

بعد از خوردن صبحانه به همراه عابدینی به شوق دیدار پریسای دانش‌آموز و لیلای معلم، عازم روستای قلعه‌جوق شدیم. قلعه‌جوق در سه کیلومتری روستای حسن‌آباد آرمیده بود. البته اگر اتومبیل نبود شاید این مسیر کوتاه را پیاده طی می‌کردیم، مسیری که معلم پریسا هر ماه یا هر از چندگاهی پیاده طی می‌کرد و البته زمستان‌ها باید اهالی روستا به استقبالش می‌شتافتند و گرنه گرگ‌های گرسنه، عاشق و معشوق نمی‌شناسند. همه چیز مهیا بود. پریسای خجالتی با کتاب و دفتر و روپوش مدرسه آمده بود، هر چند که لیلای پریسا باروبندیل خودش را بسته بود تا به زنجان برود. اما هر دو ماندند تا عشق را دوباره مقابل دوربین بخش کنیم! به‌خاطر اهمیت موضوع، مسئول مدارس ابتدایی ماه‌نشان هم این مسیر ۳۵ کیلومتری را در کوه و دشت کوبیده بود و آمده بود. راستی! عشق چند بخشه، خانم معلم!؟

لیلا محمدی، معلم روستای قلعه‌جوق، اولین بار که به این روستای پنج خانواری آمد، دل‌گیر شده بود، چرا که پیش از او، دو معلم دیگر آمده و رفته بودند. اما پریسا، هم‌چنان چشم انتظار معلم بود. لیلا اول نپذیرفته بود که در روستای قلعه‌جوق بماند، شاید به این خاطر که باید به خاطر پریسا کوچولو ماه‌ها در روستای قلعه‌جوق در برف و سرما زمین‌گیر می‌شد، اما وقتی قصد داشت خردادماه مدرسه‌ی روستا را ترک کند، همه‌ی اهالی روستا برای بدرقه‌ی او آمده بودند. این بار چشمان لیلا خیس شده بود و پهنای صورتش پر از اشک. هر چند که پریسا سعی می‌کرد قطره‌های کوچک باران وجودش را پنهان کند.

همان روز اول چشمان نگران پریسای عاشق، دانایی لیلا را مجنوب خودش کرده بود. از این‌رو ماندگار شد و عشق دانایی را برای پریسای نه ساله هجی کرد.

هر روز صبح لیلا و پریسا مسیر خانه تا مدرسه را با هم طی می‌کنند تا یک روز شیرین دانایی را تجربه کنند. لیلا می‌گفت: «اگر من هم مثل دو نفر دیگر پریسا را رها می‌کردم، چه کسی به او عشق دوست داشتن و دانستن را یاد می‌داد.» عصرها لیلا بیشتر هوای شهر و دیار می‌کند، اما دختران دهکده به همراه پریسا به یاری‌اش می‌آیند تا لذت با هم بودن را بیشتر احساس کند. لیلا هر روز با پریسا تنه‌است هر چند که آن‌ها تنها نیستند و در این روستای کوچک چشمانی منتظر در شهرستان و تهران، شاهد بالیدن این کودک تشنه‌ی دانایی است.

سال‌هاست که همسایگان و آشنایان پریسا برای یافتن لقمه نانی به سمت تهران، کرج و شهریار کوچ کرده‌اند. آوارگی بد دردی است، اما تنهایی سخت‌تر است. پریسا تنه‌است و هم‌بازی ندارد، با این وجود لیلا در سر کلاس معلم اوست و زنگ تفریح هم‌بازی‌اش. شاید بگویید مگر آن دو خسته نمی‌شوند؟ نه، خستگی مال کسانی است که عاشق نیستند. لیلا گاه‌گداری به همراه پریسا در کوچه‌های تنگ و ترش روستا پرسه می‌زند و درس «علوم»، «ریاضی»، «ادبیات» و «دین و زندگی» را با هم مرور می‌کنند. مسجد کوچک روستا با بخاری هیزمی، محلی برای دیدن و شنیدن واقعیت‌های زندگی دنیوی و اخروی است. همان‌جا بود که لیلا شنید شهید محمد توکل، تنها شهید روستا رفت و رفت تا رسید به جبهه، تا از خاک کشورش دفاع کند. بعد از شهادت، او را در بلندترین نقطه‌ی روستا، روی کوه مشرف به مدرسه دفن کردند تا با طلوع و غروب خورشید یادشان باشد پهلوانی از پهلوانان ایران، مواظب دهکده‌ی دانایی است. در گشت‌وگذار اطراف روستا در کنار آبخاری کوچک، صدای قورباغه‌ها در برکه، توجه آن دو را جلب می‌کند، راستی دوزیستان چه مشخصاتی دارند؟ چرا قورباغه‌ها خون‌سردند؟ و چراهایی که برای پریسا تمامی ندارند.

در آخرین روزهای تعطیلی مدرسه، در کنار پریسا، دخترک روستایی نیز جست‌و‌خیز می‌کند. رقیه دختر چوپان دهکده برای دیدن پریسا به روستای قلعه‌جوق آمده است. لیلای معلم، لحظه‌ای با خواهر پریسا که سن و سالی مشابه او دارد، گرم می‌گیرد. رقیه و پریسا روی پشت‌بام

عوامل افت تحصیلی دانش آموزان وراههای مقابله با آن

نویسنده: فریبا امین منصور. **انتشارات:** اعتدال، قم
(تلفن ۰۹۱۲۲۱۳۰۰۷۵). **چاپ اول:** ۱۳۸۶. **قیمت:** ۳۳۰۰۰ ریال

عبارت افت تحصیلی برای آن‌ها که با درس و مشق روبه‌رو هستند، واژه‌ای بیگانه نیست. در واقع یکی از معضلات دستگاه آموزش و پرورش که در خروجی‌های آن نیز اثرات خود را نشان می‌دهد، افت تحصیلی است که در نتیجه‌ی آن نه تنها نیروهای مادی و انسانی جامعه به خطر می‌افتد بلکه باعث می‌شود تا نیروهای تربیت‌شده بازدهی کامل نداشته باشند.

فریبا امین منصور در این کتاب با توضیح و ذکر عوامل افت تحصیلی به راههای مقابله با آن نیز می‌پردازد و زمینه‌های استفاده‌ی بهینه از امکانات آموزشی در تحقق اهداف نظام آموزش کشور را بیان می‌کند. وی اعتقاد به توانایی و ضرورت دانش‌اندوزی، داشتن هدف برنامه‌ریزی در راستای رسیدن به هدف، داشتن طرح و نقشه در امر مطالعه، شناسایی مدارس موفق، شرکت در بازدهی‌های علمی، هنری و فرهنگی و داشتن دوستان علاقه‌مند به یادگیری و تحصیل و عواملی دیگر را برمی‌شمارد که در راستای کاهش افت تحصیلی مؤثر هستند.

خانه‌ی روستاییی قائم باشک بازی می‌کنند. لیلا محمدی بعد از اتمام زنگ مدرسه، دوباره همان راه آمده را برمی‌گردد و به داخل خانه‌ای می‌رود که اهالی قلعه‌جوق برایش تدارک دیده‌اند، خانه‌ای ساده و بی‌آلایش با تیرک‌های چوبی رنگ و رو رفته.

لیلا هر روز بعد از مدرسه، با آشپزی خود را سرگرم می‌کند. بعد از نماز، به قرائت قرآن می‌پردازد، آنگاه با رادیوی چند موج به سراغ برنامه‌های شنیدنی استان زنجان و تهران می‌رود، چرا که در این روستا هیچ آنتن تلویزیونی تصویری ندارد!

به گفته‌ی لیلا شبی، آن چنان در روستا باران بارید که همه‌ی سقف خانه به یک‌باره چکه کردند. نیمه‌های شب او با فروریختن قطرات باران به سروصورتش از خواب پرید و دید که باران از همه جای سقف شره کرده است. تلاش کرد با چیدن ظرف و ظروف خانه، مانع خیس شدن فرش شود، اما باز ردی از باران روی دیوار سفید ماند.

لیلا بعد از اتمام برنامه‌ی فیلم‌برداری وسایل خود را آماده کرده است تا به زنجان برود. همه‌ی مردان و زنان روستا به بدرقه‌ی او آمده‌اند. پریسا نگرانی خود را پنهان نمی‌کند شاید این آخرین دیدار با لیلا باشد! اما لیلا هم از این جدایی سخت دل‌گیر است، نه ماه ماندن در این روستای چندنفره او را سخت به این آدم‌های ریز و درشت، اما صمیمی و خون‌گرم وابسته کرده است. به سختی صورتش را میان دستانش پنهان می‌کند، اما سرخی چشمانش گواهی می‌دهند که قطرات اشکی چکیده است. از پشت شیشه‌های اتومبیل می‌شد دید که پریسا خود را در آغوش رقیه - دوستش - پنهان کرده است تا شاهد جدایی از لیلا نباشد.

حالا لیلا در روستای قلعه‌جوق نیست و نمی‌داند کجای استان زنجان به بخش کردن عشق مشغول است، اما این را می‌داند که پریسا خانعلی زاده دانش‌آموز پایه‌ی سوم ابتدایی قلعه‌جوق یک سال بالاتر آمده تا در آینده‌ای دور پزشک شود و برای درمان خواهران و برادرانش به روستای قلعه‌جوق بیاید. ما هم به همراه دوستان فیلم‌ساز، مستند «عشق چند بخشه» را ساختیم. بعد از شش ماه بار دیگر از طریق سایت خبرگزاری مهر، تابناک و خبر آنلاین شنیدم که پریسا کوچک هم‌چنان زندگی را در مدرسه‌ی شهید توکل روستای قلعه‌جوق هجی می‌کند.

نمی‌دانم این روزها در قلعه‌جوق برف و باران آمده است یا نه؟ اما پریسا جان! تهران حسابی آلوده است، راستی حال رقیه، دوستت چطور است؟ همان دختر شیرین زبانی که چند کیلومتر آن‌سوتر همسایه‌ی دهکده‌ی دانایی بود و برای دیدنت به قلعه‌جوق آمده بود. راستی باز هم لیلا محمدی، معلم کلاس سوم ابتدایی را دوست داری؟

پی‌نوشت

۱. ماه‌نشان، یکی از شهرستان‌های استان زنجان است. این شهر در فاصله‌ی ۱۱۳ کیلومتری غرب زنجان قرار گرفته است. کشاورزی شغل رایج مردمان این شهرستان است و وجود زمین‌های مرغوب و آب کافی به‌ویژه جریان دانشستن رودخانه‌ی قزل‌اوزن در این شهرستان موجب رونق کشاورزی شده است.

باز باران با ترانه...

بررسی و تحلیل اشعار کتاب‌های فارسی دوره‌ی ابتدایی

پورچیستا علیزاده

از منظر اصول و معیارهای ادبیات کودک و نوجوان

کارشناس ارشد آموزش زبان و ادب فارسی

کلیدواژه‌ها: ادبیات، ادبیات کودکان، دوره‌ی ابتدایی، شعر، کودک.

اشاره

شعر، یکی از ابزارهای آموزشی اثربخش در دوره‌ی ابتدایی و یکی از قالب‌های مورد استفاده در کتاب‌های درسی است. پژوهش و بازنمایی جایگاه شعر در آموزش ابتدایی، از مقوله‌هایی است که در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشورمان مورد توجه قرار می‌گیرد. آن چه در پی می‌آید مقاله‌ای است تحلیلی که از پایان‌نامه‌ی کارشناس ارشد پورچیستا علیزاده، که آن را به راهنمایی دکتر حسین قاسم پورمقدم و مشاوره‌ی دکتر بهمن زندی در دانشگاه پیام‌نور انجام داده است، تلخیص شده است. از این پایان‌نامه در بهمن ماه ۸۹ دفاع شده و کتاب‌های درسی مورد اشاره، کتاب‌های مربوط به سال تحصیلی ۹۰-۸۹ است.

سراغاز.....

یکی از نگرانی‌ها و دغدغه‌های والدین، آینده‌ی کودکانشان است که مبادا این لبخندهای شیرین و صادقانه و بازی‌های صمیمانه و شادی‌آفریشان به غم، اندوه و انزوا و گوشه‌نشینی تبدیل شود.

اگر کودک را لوحی سفید و آینه‌ی صافی بدانیم، برآن چه که بر آن نقش می‌بندیم، باید بیشتر دقت کنیم.

از آن‌جا که تربیت کودک بعد از خانواده به دوش جامعه است، این مسئولیت سنگین در مرحله‌ی نخست به دوران حساس دبستان مربوط می‌شود. مهم‌ترین وسیله و ابزار تعلیم و تربیت این دوره کتاب‌های درسی است، به‌خصوص ادبیات که ارتباطی تنگاتنگ با فکر و اندیشه و احساس کودکان دارد و آینده‌ی افراد جامعه وابسته به آن است.

امروزه در بیشتر کشورهای پیشرفته مسئولیت و مدیریت‌های مهم به عهده‌ی افرادی است که دارای مدارج عالی ادبیات کشورشان هستند، زیرا زیربنای پیشرفت هر کشوری، ادبیات و فرهنگ آن است. با توجه به امر فوق آموزش و پرورش می‌بایست این مسئولیت را در دوران دبستان با ظرافت و لطافت خاص کودکان و به‌خصوص با توجه به شرایط و معیارهای رشدی، ادبی و زبانی انجام دهد و در انتخاب موضوعات و محتوای کتاب‌های درسی سعی لازم را مبذول دارد.

از آن‌جایی که شعر از ارزش بالایی برخوردار است و تأثیرگذاری

آن در کودکان به‌گونه‌ای است که با آن زندگی می‌کنند، نقش شاعر کودک نیز بسیار حساس و مهم است. زیرا آن چه می‌سراید و به کودک منتقل می‌کند، در اصل فکر و اندیشه و شخصیت او را می‌سازد. اگر به تأثیر شعر و اهمیت آن پی ببریم، می‌توانیم اذعان کنیم که ادبیات زیربنای فرهنگ و تعلیم و تربیت است و شعر کلید آن.

در چند سال اخیر در کشور ما نیز قدم‌های مؤثری در این راه برداشته شده است و اهمیت زیادی به این موضوع داده می‌شود. در این راستا برای ما نیز سؤالاتی مطرح شد تا کتاب‌های درسی را مرور کرده و بر طبق میزان رشدی و زبانی و ادبی کودک ملاک‌ها و معیارهایی فراهم کرده، شعر کتاب‌های پنج پایه را به‌طور دقیق مطالعه و بررسی کنیم و در نهایت اشعار موجود را با ملاک و معیارها انطباق دهیم و با نظرات معلمان و کودکان نتیجه‌ی نهایی را بر طبق آمار به‌دست آمده، ارائه کنیم و بالاخره با تحلیل خلاصه‌ای از بعضی شعرهای نمونه، نظر و پیشنهادهایی به‌دست دهیم.

روش تحقیق.....

در این تحقیق از روش توصیفی تحلیل محتوا و شیوه‌ی گردآوری اسنادی و کتابخانه‌ای به صورت پژوهش در کتاب‌های مربوطه از پنج پایه‌ی کتاب فارسی دوره‌ی دبستان و دیوان شاعرانی

که اشعاری درباره‌ی کودک داشته‌اند، استفاده کردیم. برای تکمیل اطلاعات، جزوات و پایان‌نامه‌ها و کتاب‌هایی که در ارتباط با کودک یا شعر کودک و نوجوان نوشته شده است، مطالعه و بررسی و نیز آن‌ها را با معیارها و ملاک‌های شعر کودک مطابقت کردیم. در نهایت حاصل بررسی‌ها را با پرسش‌نامه‌ها، مصاحبه‌ها و مشورت‌هایی با کارشناسان و متخصصان این رشته داشتیم، کامل و نتیجه‌گیری نمودیم. ابزار تحقیق در این مقاله اشعار کتاب‌های فارسی دوره‌ی ابتدایی و اصول و معیارهای ادبیات کودک و نوجوان است.

۱. شعرها امیدوارکننده باشد.
۲. بدبینانه نباشد.
۳. انتزاعی نباشد، یعنی در کودکی قابل لمس باشد (تا نزدیک به کلاس پنجم)، از به کار بردن مجاز و استعاره‌ها دوری کند.
۴. لحنی عاطفی را دربرداشته باشد.
۵. خیال‌انگیز باشد.
۶. شوراآفرین و تفریحی باشد.
۷. هراس‌آور نباشد.

و نتیجه چنین بود:

ملاک‌ها و معیارهای رعایت نشده	ملاک‌ها و معیارهای رعایت شده	تعداد ملاک‌ها و معیارها	جمع کل اشعار کتاب‌های فارسی اول تا پنجم
۲۴	۳۸۲	ملاک‌های رشدی ۴۰۶	۵۸
۵/۹۱ درصد	۹۴/۰۸ درصد	۱۰۰	درصد

از ۵۸ شعر با ۴۰۶ ملاک رشدی، ۳۸۲ ملاک، مطابقت دارد که برابر است با ۹۴/۰۸ درصد و ۲۴ ملاک، مطابقت ندارد که برابر است با ۵/۹۱ درصد.

سؤال ۳. تا چه میزان اشعار کتاب‌های فارسی دبستان با معیارهای ادبی انطباق دارد؟

کلیه‌ی اشعار کتاب‌های پنج پایه‌ی دبستان با معیارهای ادبی به روال زیر مقایسه شد:

۱. قافیه‌های غنی داشته باشد.

۲. مصراع‌ها کوتاه، پرجنب و جوش و

رقصان و ضربی باشد.

۳. ردیف‌های آهنگین داشته باشد.

۴. استعاره نداشته باشد.

۵. صنایع بدیع و مجاز و استعاره باید بسیار

ملازم و ساده به کار رود (در شعر کودکان بهتر

است استعاره نباشد).

۶. هم‌آهنگی وزن با محتوا.

و نتیجه چنین بود:

ملاک‌ها و معیارهای رعایت نشده	ملاک‌ها و معیارهای رعایت شده	تعداد ملاک‌ها و معیارها	جمع کل اشعار کتاب‌های فارسی اول تا پنجم
۲۷	۳۷۹	ملاک‌های زبانی ۴۰۶	۵۸
۶/۶۵ درصد	۹۳/۳۴ درصد	۱۰۰	درصد

از ۵۸ شعر با ۴۰۶ ملاک زبانی، ۳۷۹ ملاک، مطابقت دارد که برابر است با ۹۳/۳۴ درصد و ۲۷ ملاک، مطابقت ندارد که برابر است با ۶/۶۵ درصد.

ملاک‌ها و معیارهای رعایت نشده	ملاک‌ها و معیارهای رعایت شده	تعداد ملاک‌ها و معیارها	جمع کل اشعار کتاب‌های فارسی اول تا پنجم
۲۸	۳۲۰	ملاک‌های ادبی ۳۴۸	۵۸
۸/۰۴ درصد	۹۱/۹۵ درصد	۱۰۰	درصد

سؤال ۲. تا چه میزان اشعار کتاب‌های فارسی دبستانی با معیارهای رشدی کودکان انطباق دارد؟

اشعار کلیه‌ی کتاب‌های پنج پایه‌ی دبستان با معیارهای رشدی کودکان به روال زیر مقایسه شد:

از ۵۸ شعر با ۳۴۸ ملاک ادبی، ۳۲۰ ملاک، مطابقت دارد که برابر است با ۹۱/۹۵ درصد و ۲۸ ملاک، مطابقت ندارد که برابر است با ۸/۰۴ درصد.

تحقیقات نشان داده که اکثر اشعار کتاب‌های درسی دبستان با ملاک‌ها و معیارهای ادبیات کودکان (شعر) مطابقت دارد و درصد کمتری مطابقت ندارد.

جدول زیر نتیجه‌ی کلی این پژوهش را نشان می‌دهد:

ملاک‌ها و معیارهای رعایت نشده	ملاک‌ها و معیارهای رعایت شده	تعداد ملاک‌ها و معیارها	جمع کل اشعار کتاب‌های فارسی اول تا پنجم
۷۹	۱۰۸۱	۱۱۶۰	۵۸
۶/۸۱ درصد	۹۳/۱۸ درصد	۱۰۰	درصد

از ۵۸ شعر با ۱۱۶۰ معیار و ملاک زبانی، رشدی، ادبی ۱۰۸۱ ملاک و معیار، مطابقت دارد که برابر است با ۹۳/۱۸ درصد و ۷۹ ملاک و معیار، مطابقت ندارد که برابر است با ۶/۸۱ درصد.

نتیجه‌گیری

از مهم‌ترین مراحل یک پژوهش، مرحله‌ی نتیجه‌گیری نهایی است. این امر ممکن نمی‌شود مگر این که پژوهش‌گر جوانب تحقیقات را منصفانه بررسی کند و با دیدی عادلانه و واقع‌بینانه نظر خود را اعلام کند. حساسیت این امر در علوم انسانی که این تحقیق نیز شامل آن است بیشتر احساس می‌شود. به همین جهت ما تنها به مقایسه‌ی اشعار با معیارها و ملاک‌های شعر کودکان اکتفا نکرده و دامنه‌ی آن را وسعت بخشیدیم و با مصاحبه‌ها و نظرسنجی‌ها و مشورت‌ها و تحلیل چند نمونه اشعار منتخب (از سوی معلمان محترم) نتیجه را تا حدی کامل کرده و با ارائه‌ی دو پیشنهاد در آخر این بخش نظر خود را اعلام کردیم. برای تکمیل و روشن شدن نتیجه‌ی پژوهش ابتدا چند نمونه شعر را از پایه‌ی یک تا پنجم تحلیل می‌کنیم و در نهایت نتیجه را به صورت جمع‌بندی و کامل نشان می‌دهیم.

کلاس اول

الف) شعر جشن بهمن، سروده‌ی خانم کبری هاشمی.
این شعر، یک شعر ملی و میهنی است که کودکان به آن بسیار علاقه‌مندند. شعر از یک ریتم خاصی برخوردار بوده و از قافیه‌های لطیف و زیبا که همواره ورد زبان کودکان است، استفاده می‌کند. مثل ستاره، قاصدک، شاپرک، پرند. شعر را کودکان با شور و علاقه می‌خوانند و احساس خوشحالی می‌کنند و این نشاط از ملاک‌های شعر کودک است که شاعر به نحو احسن به شعر جشن بهمن داده است.
ب) زردآلو. سروده‌ی مصطفی رحماندوست شاعر معروف

کودکان عصر ما.
این شعر با قافیه‌های کوتاه و کلمات ملموس، بسیار زیبا سروده شده است. شاعر تصویری از زردآلو را با تمام رنگ و طعم آن به کودک ارائه می‌دهد که گویی مزه‌ی آن را به دهانش می‌گذارد.
شعر با تمام سادگی و روانی، اصل مطلب را بیان می‌کند و حرفی برای گفتن باقی نمی‌گذارد.

کلاس دوم

الف) روز خوب پیروزی که مصطفی رحماندوست با وزن و آهنگی ملایم، زیبایی و شکوفایی یک روز خوب پیروزی انقلاب را نشان می‌دهد. روز ۲۲ بهمن که کودک آن را از بزرگان، آموزگاران و رادیو شنیده و در تلویزیون تصاویری از آن روز را بارها مشاهده کرده است، برایش بیگانه و دور از ذهن نیست. در این شعر از تشبیهات بسیار ساده و دل‌نشین استفاده شده است و به همین دلیل بر دل می‌نشیند.

مثل غنچه بود آن روز
غنچه‌ای که رویده
در هوای بهمن ماه
بر درخت خشکیده
مثل آب بود آن روز و...

ب) وقت نماز از سروده‌های افشین علا

واژه‌ی نماز از واژه‌هایی است که در فرهنگ و عرف و مذهب ما به آن اهمیت خاصی می‌دهند و کودک از کودکی با آن آشنا است. این را می‌شنود و انجام این فریضه را پیوسته در منزل مشاهده می‌کند. این شعر نیز با قافیه‌های کوتاه و وزنی آهنگین، مناسب محتوای آن سروده شده است. موضوع شعر، نماز است و شاعر با یک داستان کوتاه و جالب آن را چنان جذاب کرده است که کودک بی‌اختیار شعر را حفظ و تکرار می‌کند. شاعر بلندشدن برای نماز و خواندن نماز را چنان آرام و ملایم بیان می‌کند که گویی آرامش نماز را بعد از خواندن آن را ما می‌بینیم.
مثل:

خیلی صدایش
آرام و ناز است
می‌گفت پاشو
وقت نماز است

کلاس سوم

شعر «پدر بزرگ» که ناصر کشاورز آن را سروده است از شعرهایی است که طبق گفته‌ی معلمان پایه‌ی سوم مورد علاقه‌ی کودکان است. مصراع‌های کوتاه، ساده و روان پشت‌سرهم، چون

آهنگی زیبا قلب کودکان را می‌نوازد.

دیشب پدر بزرگم
آمد به خانه‌ی ما
باز او مرا بغل کرد
بوسید صورتم را

فضای شعر بسیار عاطفی و سرشار از محبت و دوستی است. شاعر قلم را روی واژه‌های پدربزرگ حرکت داده است که برای کودکان دوست‌داشتنی و جذاب است و مادر برایش با پذیرایی ساده چای تازه می‌آورد.

همه‌ی اشعار از اولین کلمه تا آخرش طوری ساخته شده که گویی کودکان لحظه لحظه‌ی آن‌ها را احساس می‌کنند و صحنه‌ها را مجسم می‌سازند.

در کلاس سوم، شعر «مهربان مثل آفتاب» و شعر «تماز» نیز در ردیف اشعار مورد علاقه‌ی کودکان می‌باشد.

کلاس چهارم

شعر باران از گلچین گیلانی:

باز باران

با ترانه

با گهرهای فراوان

می‌خورد بر بام خانه

شاید کمتر کسی است که شعر باران را نخوانده باشد و کمتر کسی است که شعر باران را خوانده و صحنه‌های آن را احساس نکرده و به‌خاطر نسپرده باشد. گویی شاعر مخاطبان کوچکش را با خود به گردش می‌برد و صحنه‌های باشکوه طبیعت را با زبانی گویا و با تشبیهات لطیف و ساده نشان می‌دهد. ترکیبات و تشبیهات نوچنان در ذهن کودک جا می‌گیرند که همیشه باقی می‌مانند و همیشه کودکان تصویر آن‌ها را چون پرده‌ی سینما تماشا می‌کنند.

سبزه در زیر درختان،

رفته رفته گشت دریا

توی این دریای جوشان

جنگل وارونه پیدا.

کلاس پنجم

شعر خدا

خدا شعری است از ناصر علی اکبر سلطانی، با جمله‌ها و

ترکیب‌های جدید، روان و ساده.

اگرچه بعضی از صنایع ادبی به‌کار رفته برای کلاس پنجم کمی مشکل به‌نظر می‌رسد؛ مثل: «تو به گوش ابر خواندی»، اما کودکان از خواندن این شعر لذت می‌برند و به آن علاقه دارند. فعل‌های

مصراع‌های «تو به چشمه یاد دادی»، «تو به ژاله امر کردی»، «به خزان اجازه دادی» قدرت خداوند را به سادگی بیان می‌کند. شاعر توانسته است آن‌چه که در خیالش می‌گذرد، به خوبی و زیبایی به مخاطبانش منتقل کند.

ضمناً در کلاس پنجم در طی نظرسنجی‌ها شعر «توانا بود هر که دانا بود» از فردوسی، «چشمه و سنگ» از ملک‌الشعراى بهار، از شعرهای کلاسیک در کتاب فارسی است توجه دانش‌آموزان را جلب کرده است.

با تحلیل خلاصه و مختصری که از چند شعر منتخب و نمونه به عمل آمد به این نتیجه می‌رسیم که همه‌ی این اشعار طبق تحقیقات و بررسی‌ها به دلیل نزدیک بودن آن‌ها به زبان و روحیات کودکان مورد توجه و علاقه قرار گرفته‌اند. این نزدیکی و عدم بیگانگی زمانی صورت می‌گیرد که شاعر، از کودکان شناختی دقیق داشته باشد.

پیشنهاد

۱. در انتخاب اشعار کتاب‌های فارسی لزومی ندارد که حتماً از شاعران معروف و نام‌دار شعری انتخاب شود. شعر یک شاعر تازه‌کار نیز می‌تواند جایی در میان کودکان داشته باشد. مهم آن است که چه گفته است.

۲. در انتخاب اشعار، از کودکان باید کمک گرفته شود، زیرا آن‌ها خود بهترین ملاک زنده برای انتخاب یک شعر خوب و مناسب هستند. تأثیرگذاری شعر و عکس‌العمل آن‌ها می‌تواند در این امر یاری کند.

منابع

۱. ایمن (آهی)، لیلا خمارلو (میرهادی)، توران. دولت‌آبادی، مهدخت. (۱۳۵۷). گذری در ادبیات کودکان. انتشارات شورای کتاب کودک.
۲. بهزادی، حسین. بدیع. (۱۳۷۵) فنون و آرایش‌های ادبی. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
۳. جبلی آده، پریچهر. ذوالفقاری، حسن. سالمی، اسماعیل. سنگری، محمدرضا. عمرانی، غلامرضا. قاسم‌پور مقدم، حسین. میرکیانی، محمد. نجاران، فرح. (۱۳۸۸). کتاب‌های فارسی پنج پایه ابتدایی. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
۴. قاسم‌پور مقدم، حسین. اکبری شلدره‌ای، فریدون. یاریسی، منصور. (۱۳۸۵). ادبیات کودکان و نوجوانان (همراه با نقد و تحلیل نمونه‌های شعر و قصه). انتشارات مؤسسه فرهنگی آیندگان.
۵. ماحوزی، مهدی. (۱۳۷۴). برگزیده نظم و نثر یا فارسی و نگارش. انتشارات اساطیر.

همه چیز درباره‌ی جنگل

دانستنی‌هایی درباره‌ی محیط‌زیست

برای آموزگاران

زری آقاجانی

اشاره

در سه شماره‌ی اول این سلسله مطالب درباره‌ی آموزش محیط‌زیست و شیوه‌های رایج در این آموزش‌ها، نکاتی را یادآور شدیم. هم‌چنین در سه شماره‌ی قبلی درباره‌ی آب، هوا و نیز خاک، دانستنی‌هایی را برای آموزگاران ارائه دادیم که ممکن است در کار آموزش‌های مدرسه‌ای محیط‌زیست به کارشان بیاید. در این شماره، اطلاعات مختصری درباره‌ی جنگل داده شده است.

وقتی جنگل‌ها توسط انسان‌ها تخریب شد، خودبه‌خود زیستگاه جانوران جنگلی نیز تحت‌الشعاع قرار گرفته و تعادل زندگی آن برهم خورد، تا جایی که حتی برخی از گونه‌های جانوری تقریباً نابود شدند. یکی از مهم‌ترین منابع گیاهی جنگل‌های بارانی هستند. این جنگل‌ها که فقط هفت درصد از خشکی‌های جهان را دربر گرفته‌اند، در جاهایی به‌وجود می‌آیند که ریزش باران زیاد و درجه‌ی حرارت هوا بالا باشد. این جنگل‌ها بیشتر در کشورهای فقیرتر وجود دارند و مردم برای به‌دست آوردن غذا هر سال قطعه‌ای از این طلای سبز را برای ایجاد زمین زراعی نابود می‌کنند. پس از مدتی که این زمین‌ها حاصل‌خیزی خود را از دست می‌دهند، دوباره قسمت دیگری از جنگل تخریب می‌شود و این روند هم‌چنان ادامه دارد. بیشتر آب‌های جهان از طریق جنگل‌های بارانی تولید می‌شود، زیرا بیشتر این درختان پهن برگ بوده و آبی را که از خاک می‌گیرند، دوباره توسط برگ‌هایشان به هوا برمی‌گردانند؛ در نتیجه با قطع این درختان مقدار باران نیز کاهش می‌یابد.

آب، خاک، هوا و جنگل منابعی هستند که انسان در پیدایش آن‌ها هیچ نقشی نداشته است. جنگل در دسته‌ی منابع طبیعی گیاهی قرار می‌گیرد و برای جانوران و انسان‌ها بسیار حایز اهمیت است. جنگل‌ها ریه‌های کره‌ی زمین محسوب می‌شوند و محل زندگی جانوران بسیاری هستند. جنگل‌ها نقش بسیار مهمی در تعادل آب و هوایی زیست کره ایفا می‌کنند.

در دین اسلام نیز پیامبر معظم اسلام درباره‌ی اهمیت جنگل فرموده‌اند: «نزد من شکستن شاخه‌ی درخت به منزله‌ی شکستن بال فرشتگان است.»

جنگل باغ طبیعی وسیع و بزرگی است که در آن گیاهان متنوع زیادی رشد می‌کند و عمر برخی از آنان شاید به هزاران سال برسد. جانوران زیادی هم در آن زندگی می‌کنند و اعضای این جامعه‌ی گیاهی - جانوری هریک می‌کوشند تا تعادل و پایداری خود را حفظ کنند.

آیا می‌دانید که بین جنگل و تمدن رابطه‌ای تنگاتنگ برقرار است!

همان‌طور که وجود جنگل‌ها راه ظهور تمدن‌ها را هموار می‌سازد، نابودی و تخریب آن هم باعث ایجاد خسارت‌های میلیاردری برای انسان‌ها خواهد شد. بدون جنگل اکسیژن کافی وجود ندارد، کربن بیش از حد مجاز می‌شود، خاک فرسایش می‌یابد و سیل خسارت‌های زیادی وارد می‌کند.

ظهور حیوانات در سطح کره‌ی زمین و زندگی جانوران همگی از برکت جنگل و پوشش‌های گیاهی است، زیرا قبل از وجود جنگل و گیاه فقط خزها و جلبک‌ها و قارچ‌ها رشد می‌کردند. بعد از مدتی سرخس‌ها رشد کردند، اما هنوز هیچ حیوانی وجود نداشت، زیرا گاز کربنیک در سطح زمین اجازه‌ی زندگی به آنان نمی‌داد. می‌گویند پیدایش انسان‌ها پس از جنگل بوده است، زیرا انسان با اکسیژن تولیدی جنگل‌ها و میوه‌ی درختان و شکار حیوانات زندگی می‌کرده است. اما با شروع کشاورزی انسان کم‌کم شروع به قطع درختان کرد.

درختان خوش بختی می آورند، نوشته‌ی ژان ژونو

در گذشته چوپانی در کوهستان‌های خشک و بادخیز زندگی می‌کرد که از محل زندگی او تا نزدیک‌ترین دهکده یک روز راه بود. او خیلی کم حرف می‌زد و وقتی گوسفندانش را برای چرا می‌برد سگش مراقب آن‌ها بود. زمانی که گوسفندان مشغول چرا بودند، او هم تخم درخت بلوط در زمین می‌کاشت. سه سال گذشت و از یکصد هزار تخم بلوطی که کاشته بود، ده هزار تایی آن تبدیل به درخت شد. هم‌چنان که درختان بزرگ و بزرگ‌تر می‌شدند، جوی‌ها و نهرها هم پر از آب می‌شدند و همه‌ی منطقه پر از گیاه و سرسبزی شده بود؛ چوپان تنها پیر و پیرتر می‌شد، اما هم‌چنان به کارش ادامه می‌داد. او هم درخت بلوط می‌کاشت و هم درخت راش. هیچ‌کس از کار او خبر نداشت. تا این که یک روز مردم دیدند که آن منطقه‌ی خشک و بی‌آب و علف، آن‌چنان سرسبز شده است که گویی معجزه‌ای رخ داده است. امروز پس از ۳۰ سال از برکت کار یک تنه و خستگی ناپذیر یک انسان منطقه‌ای آباد و خرم به‌وجود آمده است. چوپان توانست با کاشت درخت به خوش بختی خود و دیگران کمک زیاد بکند.

جنگل‌ها در کره‌ی زمین

سه نوع جنگل در سطح زمین وجود دارد:

۱. جنگل‌های استوایی یا بارانی که در مطالب قبل درباره‌ی آن‌ها گفت‌وگو کردیم.
۲. جنگل‌های مدیترانه‌ای که فصل بارندگی آن‌ها زمستان است و تابستان، فصل خشک و بی‌باران است؛ مانند قسمت‌هایی از کشور خودمان و سواحل مدیترانه.
۳. جنگل‌های مناطق معتدله شمالی: این جنگل‌ها دارای درختان پهن برگ و سوزنی شکلند. در قسمت سوزنی شکل‌ها هوا سردتر و در قسمت پهن برگ‌ها هوا گرم‌تر است.

نواحی جنگلی ایران

کشور ایران دارای پنج ناحیه جنگلی می‌باشد که عبارتند از:

۱. جنگل‌های ناحیه‌ی خزری که از آستارا تا مشرق

گرگان کشیده شده است و گونه‌های درختی آن راش، بلوط، ممرز، توسکا و زبان گنجشک است (۱/۹۲ میلیون هکتار).

آیا می‌دانید که: اگر سطح جنگل‌های یک کشور کمتر از ۲۵ درصد خاک آن باشد از نظر محیط‌زیست انسانی وضعیت بحرانی در آن کشور حاکم است.

۲. جنگل‌های ناحیه‌ی ایرانی و تورانی که در مرکز ایران واقع شده است و تا شمال شرقی ادامه دارد و گونه‌های درختی آن شامل ارس، گز، و تاغ است (۳/۴ میلیون هکتار).
۳. جنگل‌های ناحیه‌ی زاگرس در سرتاسر کوه‌های زاگرس واقع شده‌اند و گونه‌های درختی آن بلوط، بادام و بنه می‌باشند. جنگل‌های این ناحیه برای تولید آب و انرژی دارای اهمیت زیادی هستند. رودهای کر، دز، کارون و زاینده‌رود، رود کرخه از حوزه‌ی آبخیزی این جنگل‌ها است (۴/۷۵ میلیون هکتار).
۴. جنگل‌های ناحیه‌ی خلیج فارس و دریای عمان در جنوب و در قسمت‌های جنوبی کوه‌های زاگرس و به صورت نواری از غرب تا شرق کشیده شده‌اند. گونه‌های درختی آن کنار، حرا و آکاسیا است.
۵. جنگل‌های ناحیه‌ی ارسبارانی که به‌طور عمده از درختان بلوط تشکیل شده‌اند و با ۱۶۴ هزار هکتار کمترین مساحت را دارند. متأسفانه جنگل‌های ایران نیز به دلیل مشکلات زیست‌محیطی طعمه‌ی حریق و دلایان چوب گشته و دیگر دارای آن شرایط مطلوب یا مساحت‌های گذشته نیستند و در معرض نابودی قرار گرفته‌اند.

اهمیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جنگل

از جنگل‌ها می‌توان به عنوان طلای سبز نام برد. چنان چه کشوری

نواحی جنگلی فراوانی داشته باشد به‌طور قطع از توسعه‌ی پایدار و وضعیت اقتصادی مناسبی نیز برخوردار خواهد بود. هم‌چنین جنگل‌ها نه تنها تأمین‌کننده‌ی اکسیژن موجود هستند، بلکه امروزه پزشکان برای درمان مسائل روحی و روانی از طبیعت سبز جنگل نیز کمک می‌گیرند. جنگل‌ها از نظر اقتصادی منافع بسیار زیادی را برای دولت به‌وجود می‌آورند، ولی متأسفانه مردم با تعرض به اموال عمومی و مصرف بی‌رویه و غیرقانونی از آن‌ها برای سوخت، فروش چوب درختان و... باعث تضعیف کشور می‌شوند. در حال حاضر بیشتر کشورهای پیشرفته برای استاندارد کردن مقدار فضای سبز در کشورهاشان به ساخت پارک‌های جنگلی اقدام کرده‌اند.

پیش‌گیری از آلودگی صوتی

یکی دیگر از دست‌آورد‌های پیشرفت و تکنولوژی برای انسان، آلودگی صوتی است. صداهای خودروها، موتورسیکلت‌ها، دوره‌گردها،

آیا می‌دانید که چوب جنگل‌های بارانی بسیار مرعوب و بالارزش است!

جنگل‌های بارانی فصل خشک ندارند و در آمریکای جنوبی، بخشی از آسیا و آفریقا واقع شده‌اند.

فوائد جنگل

- جنگل‌ها باعث تعادل آب و هوای کره‌ی زمین می‌شود.
- جنگل‌ها مانع ایجاد سیلاب و مانع فرسایش خاک می‌شوند.
- جنگل‌ها از افزایش درجه‌ی حرارت زمین جلوگیری می‌کنند و اثرات گل‌خانه‌ای را خنثی می‌سازند.
- جنگل‌ها اکسیژن سازهای کره‌ی زمین هستند.
- جنگل‌ها به دلیل داشتن درختان سریع‌الرشد منبع تهیه‌ی کاغذ نیز هستند.
- جنگل‌ها منابع غذایی، هم برای جانوران و هم برای انسان‌ها هستند.
- جنگل‌ها حتی منابع دارویی نیز به‌شمار می‌آیند و از روغن و صمغ برخی درختان استفاده‌های بسیاری می‌شود.

کارخانجات و ماشین‌آلات صنعتی، ساختمان‌سازی و... برای انسان بسیار آزاردهنده است و باعث بیماری‌های روحی و عصبی می‌شوند. یکی از راه‌حل‌های مناسب برای کنترل آلودگی صوتی ایجاد فضای سبز است، البته توصیه می‌شود برای این منظور از دو نوع درخت برگ سوزنی و پهن برگ^۱ با هم استفاده شود تا سد مناسبی در برابر صوت ایجاد گردد. بهتر است در اطراف فرودگاه‌ها، کارخانجات و مراکز ورزشی کمربند سبز

ایجاد گردد، تا صداهای نامطلوب آن‌ها کنترل شود. - درخت کاری حتی برای اطراف مناطق مسکونی نیز بسیار سودمند است. - علاوه بر راهکار ایجاد فضای سبز بهتر است آگزوز خودروها بررسی شده و استفاده از بوق در مناطق شهری ممنوع گردد. - استفاده از گوشی برای کارگران ساختمان و کارخانجات الزامی شود. - عایق‌بندی کردن ساختمان و دیوارها به‌طور دقیق انجام شود. - حقوق شهروندی و همکاری با یکدیگر برای ایجاد شهری آرام و پر از آرامش در نظر گرفته شود.

حفاظت از جنگل

با توجه به خطراتی مانند جنگل‌زدایی برای به‌دست آوردن الوار و ایجاد زمین‌های کشاورزی، ایجاد گازهای گل‌خانه‌ای، بارش باران‌های اسیدی و تضعیف درختان جنگل، هنوز می‌شود این ثروت گران‌بها و بی‌مانند را حفظ کرد. البته در اجرای این امر باز هم دولت‌ها و مردم باید در کنار یکدیگر قرار بگیرند. همه‌ی هدف ما از آموزش محیط‌زیست این است که با آگاهی‌دادن و پیشنهاد راهکارهای بسیار ساده و آسان، ولی کاربردی محیط‌زیست را از چالش‌هایی که آن‌را در معرض نابودی قرار داده است، نجات دهیم.

از اقدامات اساسی که مردم و دولت می‌توانند انجام دهند، به مواردی چند اشاره می‌شود:

- برای حفظ جنگل به جای هر درختی که قطع می‌شود، باید یک درخت جوان کاشته شود و از آن محافظت شود.
- دولت‌ها نباید اجازه دهند که حریم جنگل‌ها توسط سوداگران محدود شده و تخریب گردد. بنابراین باید قوانین اکید وضع شود.
- با اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی می‌بایست مردم را به مشارکت در حفظ اموال و منابع طبیعی مانند جنگل دعوت کرد.
- افراد یک جامعه با رعایت مواردی که موجب بقا و دوام محیط‌زیست می‌شود، می‌توانند به پاکیزگی و حفظ آب، خاک، هوا و جنگل کمک کنند.
- خوش‌بختانه یکی از مناسب‌ها در کشور ما روز درخت کاری است. این نوع اقدامات باعث افزایش فضای سبز و درختان می‌گردد.
- هنگام توسعه‌ی جنگل‌ها نباید فقط از یک گونه‌ی گیاهی کاشت، زیرا جنگل را در مقابل آفات آسیب‌پذیر می‌سازد.
- از انباشتن زباله در جنگل و اطراف آن خودداری شود.
- این‌اندک را با توجه دادن درباره‌ی شما به داستانکی زیبا که در صفحه‌ی پیش درج شده به پایان می‌بریم، اما بحث حفاظت محیط‌زیستی پایانی ندارد.

پی‌نوشت
۱. افرا، چنار، کاج، افاقیا

بچه‌ها

آموزش ابتدایی

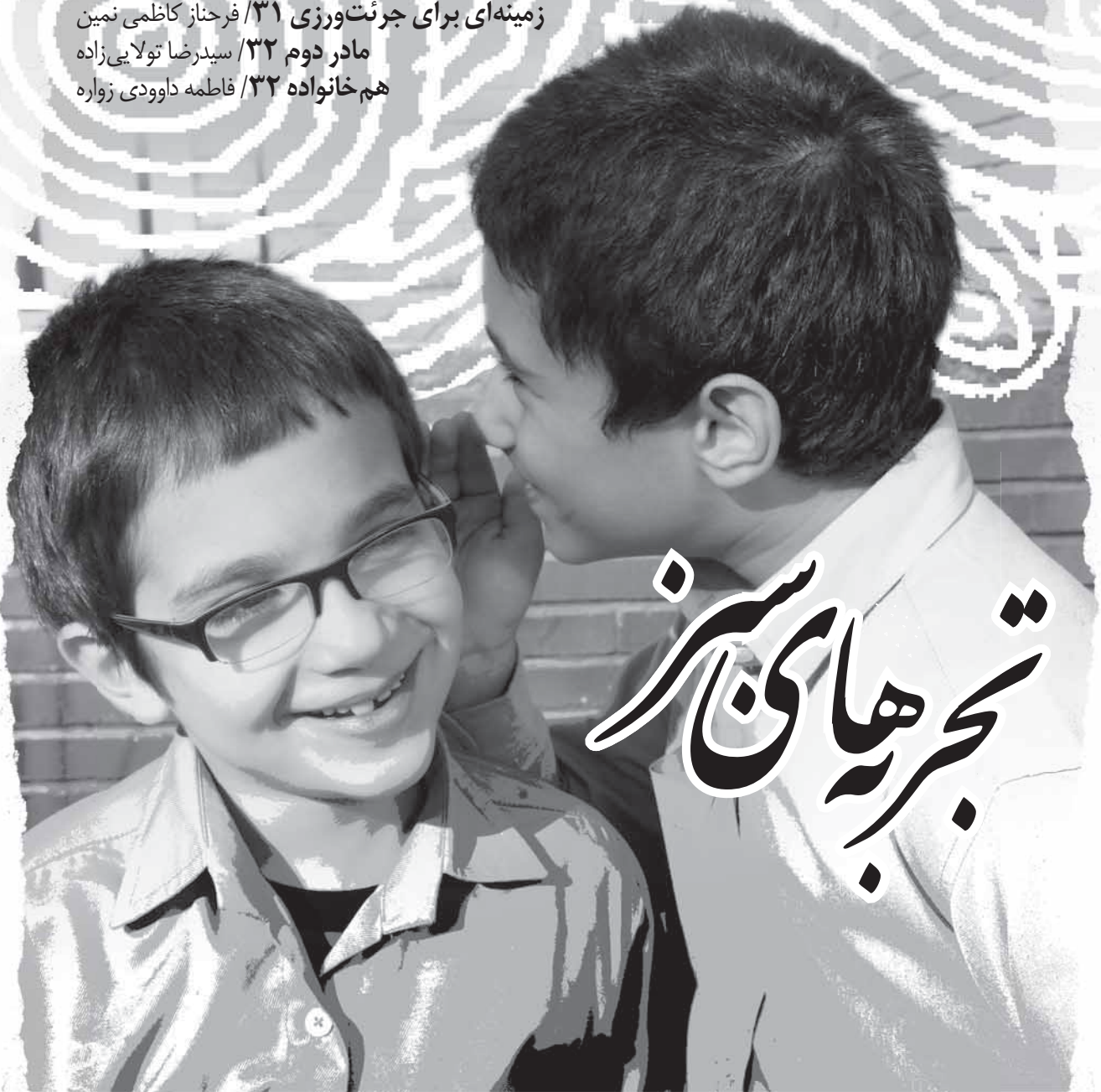
دوره‌ی ۱۵ - شماره‌ی ۷
فروردین ۹۱

گردن بندهای شادی ۱۸ / زهرا شاهوردی
آریوبرزن در کلاس ریاضی ۱۹ / حیدر خورشیدوند
مربع‌های شگفت‌انگیز ۲۰ / زهرا غیاث‌آبادی فراهانی
راهی برای خوش‌آیند ساختن تدریس جدول‌های
شگفت‌انگیز ۲۱ / عمه کلثوم علمشاهی
کودکان حق دارند... ۲۲ / مریم قاضی
عشایر کرد در استان مرکزی ۲۳ / زهره محبوب
دنیوی

حس گوشایی ۲۴ / سعیده اصلاحی
املانویسی آسان ۲۶ / لیلا کیانپور
شش مرغ و دستگاه تنفس ۲۷ / زهرا شمسی
پاک و تمیز، مثل برف ۲۷ / محمود نظری
ریاضی شیرین می‌شود... ۲۸ / سکینه شیخ‌پور

زمینه‌ای برای جرئت‌ورزی ۳۱ / فرحناز کاظمی نمین
مادر دوم ۳۲ / سیدرضا تولایی‌زاده
هم‌خانواده ۳۲ / فاطمه داوودی زواره

تجربهای شیرین

گردن‌بندهای شادی

فعالیتی برای آموزش احترام به قرآن

زهرا شاهوردی

آموزگار دبستان سجادیه، منطقه ۶ تهران

ماه مهر بود، با همکاری مدیر و معاون پرورشی مدرسه جشن قرآن را برگزار کردیم. این جشن در عین سادگی، بسیار خوب و پرمحتوا بود. کتاب‌های قرآن بچه‌ها را به همراه هدیه به آن‌ها دادیم و به کلاس رفتیم. وقتی بچه‌ها کتاب‌های خود را ورق می‌زدند، به این فکر افتادم که چه کار کنم تا دست آن‌ها روی کلمات قرآن کشیده نشود. (چون بچه‌های کلاس اول، آموزش وضو را ندیده بودند). برای همین استفاده از مقوا و روبان به ذهنم رسید. مقوا را به شکل مداد نوک تیز بریدم و روی آن را طراحی کردم و در انتهای آن نیز روبان رنگی وصل کردم. مثل یک گردن‌بند شد. جلسه‌ی بعد که قرآن داشتیم گردن‌بندها را به آن‌ها دادم و کاربرد آن را هم توضیح دادم، شور و شغفی وصف‌ناپذیر در کلاس به‌وجود آمد. هر دانش‌آموز گردن‌بند خود را آویزان کرد. کتاب را باز کردیم و همه با هم سوره‌ی توحید را خواندیم. آن‌جا بود که فهمیدم گاهی یک وسیله‌ی به‌ظاهر کوچک و ساده هم می‌تواند در بالا بردن انگیزه‌ی یادگیری دانش‌آموزان تأثیر بسیار داشته باشد.

آریوبرزن در کلاس ریاضی

حیدر خورشیدوند

آموزگار دبستان روح‌اله قاضی‌زاده، ناحیه ۲ خرم‌آباد

در کلاس «ریاضی» می‌خواستم برای دانش‌آموزان مسئله‌ای از جمع طرح کنم. مثل همیشه می‌خواستم از آن مسائل کلیشه‌ای طرح کنم، اما بی‌اختیار نام **آریوبرزن** بر زبانم جاری شد. روی تخته نوشتیم: «آریوبرزن نه عدد گردو داشت...» اما سردار بی‌باک ایران زمین و گردو؟ نه! و مسئله به این صورت اصلاح و تکمیل شد: «ته نفر از سربازان دشمن، آریوبرزن را محاصره کرده بودند، هشت نفر دیگر از افراد دشمن هم به کمک آن‌ها آمدند. حساب کنید چند نفر او را محاصره کرده‌اند؟» بر زبان راندن نام او شاید به این خاطر بود که چند روز پیش مطالبی درباره‌اش خوانده بودم؛ اما نه، فرمانده فهمیده بود که این‌جا به وجودش نیاز است؛ همان‌طور که در زمان حمله‌ی اسکندر احساس تکلیف کرده بود. همه می‌خواستند بدانند آریوبرزن چه کسی بود. بچه‌ها جذب مسئله شده بودند. پس از آن که مسئله را حل کردند، سرگذشت آریوبرزن و یارانش و رشادت‌ها و جان‌فشانی‌های آن‌ها در راه دفاع از میهن را برایشان شرح دادم. مردان و زنان بزرگ همیشه راه‌گشا و البته راهنمایند. از آن روز به بعد بچه‌هایی که انگیزه‌ی چندانی برای حل مسائل ریاضی نداشتند، مدام این‌گونه مسائل را از من طلب می‌کردند. من هم مطالبی را درباره‌ی قهرمانان اسطوره‌ای و تاریخی، دانش‌مندان و علماء، شاعران و نویسندگان و شهدای انقلاب اسلامی و جنگ برای آن‌ها طرح می‌کردم. پس از حل هر مسئله نیز سرگذشت قهرمان و با هر شخص دیگری که موضوع در رابطه با او طرح شده بود را برای‌شان شرح می‌دادم. بچه‌ها با انگیزه و علاقه‌ی فراوان مسائل را حل می‌کردند و با شور و اشتیاق بیش‌تری به ماجراها و سرگذشت‌ها گوش می‌سپردند. اکنون بعد از بیان هر ماجرا و سرگذشتی از بچه‌ها می‌پرسم: «شما می‌خواهید برای ایران چه کاری انجام دهید؟» و بچه‌ها هر بار پاسخ‌های عمیق‌تری می‌دهند. در درس فارسی «بنویسیم» و «تقاشی» هم از نام و یاد این قهرمانان و بزرگان بهره می‌گیرم. به امید روزی که دین و فرهنگ و مفاخر خود را بیش‌تر و بهتر بشناسیم و این شناخت را به فرزندان این آب و خاک نیز منتقل کنیم.

مربع‌های شگفت‌انگیز

طراحی یک بازی ساده برای آموزش سودوکو در ریاضیات جدیدالتألیف اول ابتدایی

زهرا غیاث‌آبادی فراهانی

آموزگار دبستان مبعث، ناحیه ۱ اراک

در اجرای هم‌سوسازی برنامه‌ی درسی مدارس با برنامه‌ی درسی ملی، کتاب «ریاضی» پایه‌ی اول ابتدایی، صددرصد تغییر پیدا کرده است. یکی از مباحث جدیدی که امسال در این درس آموزش داده می‌شود، مبحث «مربع‌های شگفت‌انگیز» یا سودوکو است. این مبحث از ابتدای کتاب به صورت مربع‌های رنگی و در درس‌های بعدی به صورت خانه‌های اعداد از ساده به مشکل آمده است.

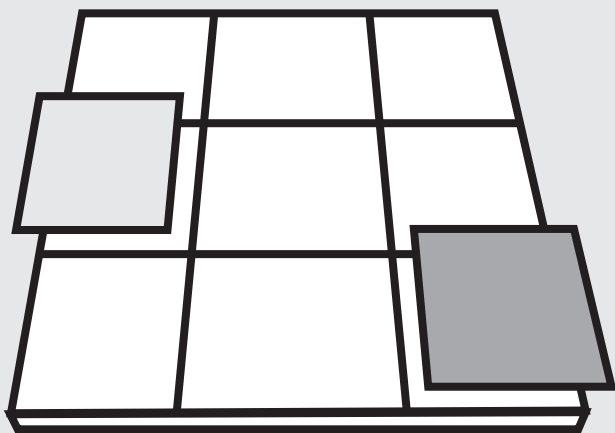
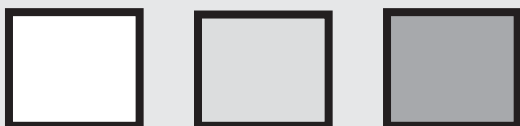
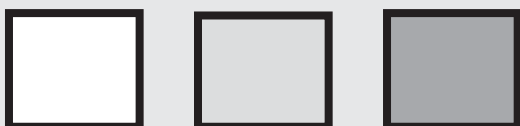
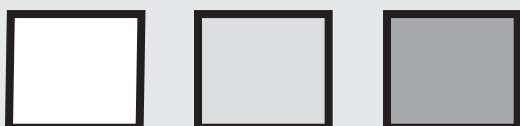
من برای آموزش این مبحث یک بازی ساده تدارک دیده‌ام که با مکتوب کردن و معرفی آن امیدوارم کمکی به سایر همکارانم کرده باشم.

نام بازی: شگفت‌انگیز مغناطیسی (آهن‌ربایی)

وسایل مورد نیاز: صفحه‌ی فلزی (گالوانیزه) با ابعاد 50×50 سانتی‌متر (جنس صفحه می‌تواند از چیزهای دیگر نیز انتخاب شود)

مراحل اجرای بازی:

- صفحه‌ی فلزی را به تعداد نه مربع (10×10 سانتی‌متر) مشبک می‌کنیم.
 - مربع‌های مقوایی در سه رنگ (آبی، قرمز و زرد) در ابعاد 10×10 سانتی‌متری تهیه می‌کنیم، (از هر رنگ ۳ مقوا) و پشت هر مربع مقوایی، قطعه‌ای آهن‌ربا می‌چسبانیم.
 - تعدادی از مربع‌های مقوایی را به‌طور پراکنده، در ستون یا سطرهای صفحه‌ی فلزی مشبک، قرار می‌دهیم.
 - از دانش‌آموز می‌خواهیم که با دقت در این خانه‌ها و خانه‌های خالی، بقیه‌ی مربع‌های مقوایی رنگی را در جای مناسب خود قرار دهد.
- در درس‌های بعدی که این مربع‌های شگفت‌انگیز با اشکال هندسی و اعداد ادامه پیدا می‌کند، بازی با کارت‌های مقوایی حاوی شکل‌های هندسی (مربع، مثلث و دایره) و کارت حاوی اعداد، اجرا می‌شود.
- تذکره:** بهتر است ساخت وسیله توسط آموزگار صورت گیرد و از احاطه‌ی ساخت آن به دانش‌آموزان خودداری شود.

راهی برای خوش آیند ساختن تدریس جدول های شگفت انگیز

عمه کلثوم علمشاهی

آموزگار پایه‌ی اول دبستان مهر، شهرستان علی‌آباد کنول

	●	□
□		●
●	□	

جدول شماره‌ی (۱). تعداد بازیکن سه نفر و هر نفر از کارت موردنظر سه عدد.

	□	●	○
○		□	●
●	○		□
□	●	○	

جدول شماره‌ی (۲). چهار نفر و هر نفر از کارت موردنظر چهار کارت.

ابتدای سال تحصیلی ۹۱-۹۰ که کلاس‌های ضمن خدمت کتاب‌های «ریاضی» و «علوم» را می‌گذراندم، هر شب در فکر راهی بودم که تدریس جدول‌های شگفت‌انگیز را برای بچه‌ها راحت و خوش آیندتر کنم تا این که به فکر افتادم کارت‌ها و جدولی مثل بازی مینج را طراحی کنم. جدول‌هایی در ابعاد ۳۰×۳۰ و ۴۰×۴۰ سانتی‌متر که در جدول اول سه خانه‌ی ۱۰ سانتی‌متری در سه ردیف بود و سه نفر سه کارت گرفته و شروع به بازی می‌کنند و در جدول چهارتایی هم چهار نفر و هر نفر چهار کارت (زرد - قرمز - آبی - سبز) در دست گرفته و جدول را جلو آن‌ها قرار می‌دهیم. از نفر اول می‌خواهیم یک کارت در ردیف اول هر خانه‌ای که خواست بگذارد و تا نفر چهارم هر یک کارتی را در این ردیف قرار دهند. ردیف اول این‌جا چیده می‌شود. حالا نفر اول کارتش را در ردیف دوم هر خانه‌ای که خواست طوری که کارت او با کارت قبلی در کنار هم قرار نگیرد، می‌گذارد و نفرات بعدی هم کارت‌شان را به نوبت در این ردیف قرار می‌دهند، با این شرایط، در ردیف سوم باز نفر اول کارتی را در این ردیف قرار می‌دهد و دقت می‌کند که چه افقی و چه عمودی کارتش در کنار کارت‌های هم‌رنگش قرار نگیرد و سپس سه نفر دیگر کارت‌های خود را می‌گذارند. در ردیف آخر باید دقت کنند کارت‌ها را با دقت و طوری قرار دهند که یک رنگ در دو ردیف کنار هم قرار نگیرد و در جدول‌هایی با خانه‌های سه‌سه هم به همین روش با یک رنگ کارت و یک بازیکن کمتر انجام می‌شود. این کار را در کلاس انجام دادم و در حال حاضر که پایان سال تحصیلی است این روش برای یاد دادن جدول شگفت‌انگیز خیلی کمک کرده و محیط کلاس را به محیطی شاد و بانشاط تبدیل کرده است. جدول‌ها را در کلاس روی میزها چسباندم و هر روز که وقت اضافی در ساعت نقاشی یا ساعت تفریح پیش می‌آمد، بچه‌ها کارت بازی می‌کردند و از جدول شگفت‌انگیز لذت می‌بردند. اکنون وقتی برای انجام تکلیف به کتاب مراجعه می‌کنند، با علاقه و سرعت بیشتری کار انجام می‌شود.

کودکان حق دارند...

مریم قاضی

به دنبال تدریس درس چهارم کتاب «بخوانیم» در پایه‌ی چهارم ابتدایی با عنوان «کودکان حق دارند»، یکی از دانش‌آموزانم، بدون آن که از آن‌ها خواسته باشم، نامه‌ای خطاب به دبیر کل سازمان ملل متحد نوشت و به کلاس آورد که بسیار خواندنی بود.^۱ او در این نامه نوشته بود:

دبیر کل محترم سازمان ملل متحد، جناب آقای بان کی مون
سلام

من غزاله چکنه، دختری ۱۰ ساله هستم که در ایران و شهرستان مشهد مقدس زندگی می‌کنم. کودکی هستم که وقتی می‌شنوم در گوشه‌ای از کره‌ی زمین به خاطر قدرت‌طلبی بزرگ‌ترها آتش جنگ شعله‌ور می‌شود و کودکی بی‌خانمان و آواره می‌شود، دلم به درد می‌آید و ناراحت می‌شوم. چرا نباید کودکان به دور از قدرت‌طلبی‌ها و حرص و خشونت بزرگ‌ترها در آرامش زندگی کنند و دوران کودکی خود را سپری کنند؟ چرا باید در این دنیای خاکی عده‌ای در ناز و نعمت، و عده‌ی زیادی از کودکان جهان در فقر و گرسنگی به سر ببرند. آقای دبیر کل! از شما می‌خواهم هنگامی که سران کشورها در سازمان ملل متحد جمع می‌شوند، از آن‌ها بخواهید که دست از این قدرت‌طلبی‌ها بردارند و به فکر فرزندان این سرزمین‌ها باشند و بیشتر از این، چشمان کودکان را اشک آلود نکنند.

پانوش

با تشکر: غزاله چکنه

۱. این دانش‌آموز و سایر دانش‌آموزانم خلاقیت‌های دیگری نیز از خود بروز می‌دهند. در تصویری که همراه این مطلب ملاحظه می‌کنید غزاله به همراه یکی دیگر از دانش‌آموزان، تکه‌های روزنامه‌ی باطله را به صورت گلوله‌های کوچک درآورده، کنار هم چسبانده و تصاویر جالبی به وجود آورده‌اند.

روزنامه‌ی
آموزش ابتدایی

۲۲

شماره ۱۵
دوره‌ی ۷
فروردین ۹۱

عشایر کرد در استان مرکزی

توضیحی درباره‌ی اجرای نمایشی زندگی عشایری در تدریس تعلیمات اجتماعی پایه‌ی سوم

زهره محبوب دنیوی

کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی و آموزگار دبستان نبوت، شهرستان ساوه

با توجه به این که یکی از وظایف نهاد آموزش و پرورش انتقال معلومات به کودکان، در سطحی گسترده‌تر و با عمق بیشتر است، در تدریس «علوم اجتماعی» نیز صرفاً حفظ مطالب کتاب و بازگویی طوطی‌وار آن مدنظر نیست. از شاگردان انتظار نداریم که مواد درسی را خوب بازگو کنند، بلکه باید بتوانند همیشه به آن عمل کرده و ارزش‌ها و هنجارهای موجود در جوامع را بشناسند. اما چگونگی فراگیری محتوای درسی حساسیت و مهارت آموزگاران مربوطه را می‌طلبد.

یک معلم خوب اگر از شیوه‌ی تدریس مناسب استفاده کند، می‌تواند جهت عمیق‌تر شدن مفاهیم در شاگردان گام مهمی بردارد. مؤلف کتاب اجتماعی پایه‌ی سوم دبستان، با سیاست و مهارت خاصی، خط سیر داستان را به صورت سفر خانوادگی به گونه‌ای تنظیم کرده است تا مفاهیم و روابط را هنگام سفر و حرکت، به تناسب مکان‌ها و مناظر گوناگون به دانش‌آموزان بیاموزد. درس چهارم کتاب اجتماعی با عنوان «به سوی شیراز» اهداف متنوعی را دنبال می‌کند، از جمله آشنایی با زندگی ایلی و مقایسه‌ی آن با زندگی شهری، آشنایی با روابط خانوادگی و وضعیت آب و هوایی و تأثیر انواع زندگی بر سلامت جسم و روان.

نگارنده‌ی این مطلب، به عنوان آموزگار پایه‌ی سوم، هنگام تدریس، با پرسش و پاسخ درباره‌ی این نوع زندگی و ایجاد طرحی از آن در ذهن شاگردان، بر آن شدم تا برای تثبیت درس، چیدمانی از زندگی عشایری را در گوشه‌ای از حیاط مدرسه با همکاری اولیا و موافقت مدیریت محترم مدرسه به صورت نمایشی برپا کنم. بنابراین با چند تن از اولیای شاگردان هم‌آهنگی‌های لازم برای فراهم آوردن امکانات صورت گرفت. از آنجایی که مدرسه‌ی ما در حاشیه‌ی شهر قرار دارد و نیمی از شاگردان کلاس قومیتی کردی دارند، از بچه‌ها خواسته شد برای روز مقرر لباس‌های محلی خود را به همراه بیاورند. آن روز باران گرفت و برنامه‌ریزی اجرای نمایش به روز بعد موکول شد. بالاخره با مشارکت والدین و پیشنهادهایی که از طرف اینجانب برای نحوه‌ی چیدمان صورت گرفت، صحنه‌ی نمایشی متشکل از چندین چادر گلیم، دار قالی، مقداری ظرف، رختخواب و... آماده شد. شاگردان با کمک والدین، لباس‌های محلی خود را با ذوق و شوق وافر پوشیدند و به فعالیت‌های متنوعی از جمله پشم‌ریسی، قالی‌بافی، آشپزی، بازی‌های گروهی و تشکیل گروه‌های درس عشایری مشغول شدند. در این حین آموزگار مربوطه در

کنار چادرها به‌طور ملموس و طبیعی درس به سوی شیراز را ارائه داد. در زنگ تفریح نیز شاگردان پایه‌های دیگر در محل چادرها حضور یافته و نمایی از این نوع زندگی در ذهن شاگردان پایه‌های پایین‌تر شکل گرفت. در پایان به اتفاق تعدادی از اولیای شاگردان، مدیریت مدرسه و آموزگار آن پایه، چندین عکس یادگاری گرفته شد و با همکاری اولیا، وسایل از صحنه‌ی نمایش جمع‌آوری گردید.

حس گو

سعیده اصلاحی

آموزگار پایه‌ی اول، منطقه‌ی ۱۵ تهران

آن روز هم قرار بود خانم معلم از ما «علوم» پرسند. برای همین توی حیاط به صورت گروهی، مشغول پرسش و پاسخ از هم بودیم. می‌خواستیم از همه‌ی گروه‌ها جلوتر باشیم. من سرگروه بودم و دوست داشتم گروهم همه‌ی درس را بدون غلط جواب بدهد و بالاترین امتیاز گروهی را بگیرد. درس‌مان بخش «دنیای اطراف ما» درباره‌ی حواس پنجگانه بود.

مهدیه، همه‌اش یکی از پنج حس را جا می‌انداخت و **زهرا** هم، هی کیک و ساندیسش را می‌خورد و به جای جواب دادن به سؤال من می‌گفت: «صبر کن اینا رو بخورم... آخه حرف زدن با دهان پر زشته!» خلاصه زنگ خورد و زمان پرسش از درس رسید. خانم از هر گروه، یک شماره انتخاب کرد و صاحب آن شماره را به نمایندگی از طرف گروه برای پرسش درس صدا زد. از گروه ما، زهرا انتخاب شده بود. توی دلم گفتم: «وای، خدا کنه خوب بلد باشه... وگرنه زحمت گروه به هدر می‌ره.» انگار **نیلوفر** و **مهدیه** و **فاطمه** هم همین آرزو را داشتند، چون نگرانی توی چشم هایشان موج می‌زد، اما خود زهرا بدون این که دست‌پاچه شود، کنار بقیه روی سکو ایستاد تا به سؤالات خانم معلم جواب بدهد. کمی دل گرم شدیم. دور اول و دوم را خوب جواب داد. نوبت آخرین سؤال بود که خانم پرسید: «زهرا جان! حواس

شایبی!

پنجگانه را نام ببر. زهرا بلند و یک نفس گفت: «بینایی، بویایی، چشایی، گوشایی و لامسه». بچه‌ها ریزریز خندیدند و خانم با تعجب گفت: «چی زهرا؟ یه دفعه دیگه، آرام و شمرده بگو». زهرا این دفعه با دلهره شروع کرد به گفتن. به «گوشایی» که رسید، بچه‌ها دوباره خندیدند و خانم دستش را بالا برد و به زهرا گفت: «عزیز دلم، گوشایی نه، شنوایی، ما با گوشمان صدا رو می‌شنویم. یعنی حس شنوایی». با این که می‌دانستیم به گروه ما نمره‌ی کامل تعلق نمی‌گیرد، اما نتوانستیم جلوی خنده‌ی خودمان را بگیریم. زهرا خیلی ناراحت شده بود. کتابش را گرفته بود جلوی صورتش و وقتی برگشت سر جایش، چیزی نمانده بود بزند زیر گریه، موقع دادن امتیاز گروهی، خانم معلم گفت: «آفرین به همه‌ی شما که درس رو خیلی خوب یاد گرفتید. من به همه‌ی گروه‌ها امتیاز کامل می‌دم، اگرچه زهرا خانم یه اشتباه کوچک کرد، اما درس رو خوب فهمیده بود. حالا به شرط این که قول بدین از حس شنوایی تون خیلی خوب استفاد کنید و بهداشت گوش هاتونو هم فراموش نکنید، همه نمره‌ی کامل می‌گیرید.»

گروه ما از خوش حالی هورا کشید. از آن به بعد بچه‌ها به شوخی به حس شنوایی می‌گفتند گوشایی و بعد بلند بلند می‌خندیدند.

تصویر گر: میثم موسوی

املا نویسی آسان

فعالیتی برای یادگیری لذت بخش و تلفیق در درس

لیلا کیانپور

آموزگار دبستان فرهنگیان، بروجرد

نام وسیله: تابلوی پلاستیکی

وسایل لازم برای ساخت تابلو: یک عدد برگه A4، دو عدد طلق شفاف و بی رنگ، چهار عدد شیرازه، منگنه چسب (نواری و مایع)، درب بطری (آب معدنی یا روغن مایع)، مقداری اسفنج، ماژیک و ایت برد

هدف: تمرین فعالیت های دروس گوناگون، نوشتن املا، ایجاد

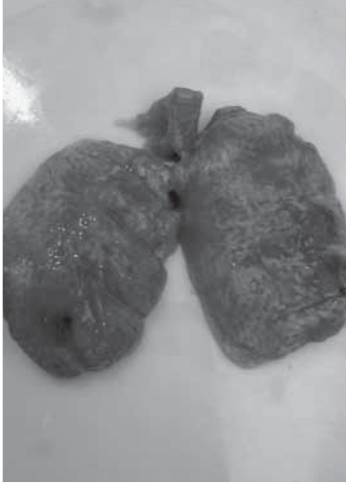
نشاط

شرح ساخت: ابتدا یک طرف برگه A4 را با فاصله های منظم خط کشی کرده و طرف دیگر را بدون خط می گذاریم. بعد دو عدد طلق شفاف و بی رنگ را در دو طرف برگه قرار می دهیم، به گونه ای که برگه وسط آن دو باشد. آن گاه اطرافش را منگنه کرده و چهار عدد شیرازه را به اطراف وصل می کنیم و برای استحکام آن، لبه ی شیرازه ها را چسب نواری می زنیم. حال تابلوی ما آماده است. سپس، مقداری اسفنج به اندازه ی درب بطری آب معدنی بریده و با چسب مایع درون درب بطری می چسبانیم تا برای پاک کردن نوشته ها به ما کمک کند. دانش آموزان خیلی راحت با ماژیک می توانند روی آن املا بنویسند و از نوشتن و یادگیری لذت ببرند. این وسیله به دانش آموزانی که دچار ضعف املائی هستند یا علاقه ای به نوشتن ندارند، کمک به سزایی می کند.

در تجربه ی چند ساله ام به عینه شاهد ذوق و پیشرفت این دسته از دانش آموزان بوده ام.

آموزگاران عزیز در فعالیت های متنوع یاددهی - یادگیری می توانند از این ابزار استفاده کنند و چون طرف دیگر تابلو سفید و بدون خط است، برای کشیدن نقاشی مناسب است و حتی بچه ها در منزل می توانند سرگرمی خوبی داشته باشند.

تصاویری از تابلو را ملاحظه می کنید.

شش مرغ و دستگاه تنفس

زهرا شمسی

برای تدریس «علوم»، بخش «دستگاه تنفس» پایه‌ی چهارم به صورت مجسم نیاز به شش گوسفند داریم که همیشه در دسترس نیست. بنابراین در سال گذشته تصمیم گرفتیم از شش مرغ استفاده کنیم. به این صورت که بعد از تدریس و توضیحات لازم درباره‌ی دستگاه تنفس، کار و جای قرار گرفتن آن در بدن و توضیحات دیگر، یک شش مرغ، ذره‌بین، دست‌کش و قیچی در اختیار هر گروه گذاشتیم و از آنان خواستیم با دقت به مشاهده بپردازند.

همچنین با استفاده از شش مرغ، مدل دستگاه تنفس را طوری ساختم که چگونگی کار دستگاه تنفس را طبیعی‌تر نشان می‌دهد. این مدل تقریباً شبیه مدل کتاب است، با این تفاوت که به جای بادکنک داخل بطری، از شش مرغ استفاده می‌کنیم و به سر بطری یک سر عروسک وصل می‌شود. همچنین به تن عروسک (بطری) یک لباس می‌پوشانیم و در هنگام تدریس برای ایجاد انگیزه، یک گروه از دانش‌آموزان با این عروسک نمایش اجرا می‌کنند.

محمود نظری

آموزگار دبستان شهید حقی، دستگردان طبس

پاک و تمیز، مثل برف

در صفحه‌ی ۱۸ مجله رشد آموزش ابتدایی آبان‌ماه ۱۳۹۰ مطالب مفید و جالبی پیرامون «یک شروع خوب» به عنوان (مهارت‌های انگیزه‌ساز آغازین) چاپ شده بود.

اینجانب در همین ارتباط شعری برای استفاده در تدریس صفحه‌ی ۹۵ کتاب «فارسی بخوانیم» پایه‌ی اول سرودهام که تقدیم می‌کنم.

این شعر درباره‌ی عنوان درس مذکور، یعنی «حلزون» است.

بچه‌ی خوب و باهوش	نشانه‌ام بکن گوش
اندام نرمی دارم	خونه‌ی گرمی دارم
توسبزه‌های باغم	کنار جوی آبم
آروم می‌رم روی خاک	روی گل و زیر تاک
اگه منو ببینی	خونه مو آرم نگیری
هنگام سوز و سرما	ترس از شما آدما
از دست اون پرنده	خزنده و پرنده
فوری می‌رم تو لونه‌م	همون که هست رو کولم
خدا چه مهر بونه	نیازمو می‌دونه
به من داده یه صدف	پاک و تمیز، مثل برف

ریاضی شیرین می شود...

سکینه شیخ پور

نگاهی بر تعامل آموزش ریاضی و هنر

کارشناس ارشد آموزش و پرورش ابتدایی

اشاره

وقتی مطلبی را درک می کنید که آن را بسازید و خلق کنید. اگر کودک چیزی را نسازد و شما سعی کنید فقط آن را برای او شرح دهید، کودک این مطلب را یاد نمی گیرد، واقعاً آن را درک نمی کند و فقط آن را از بر می کند. هدف از آموزش ریاضی در دوره ابتدایی، علاوه بر آموزش مفاهیم ریاضی و محاسبات، پرورش توانایی های ذهنی دانش آموز و ایجاد نظم فکری در اوست. بنابراین، به هیچ وجه نباید دانش آموز را به حفظ کردن قواعد ریاضی، بدون درک آن ها، واداشت. به تجربه ثابت شده است، اگر بتوان سرگرمی را در حد متعارف در جریان یادگیری و آموزش وارد کرد و به محیط کلاس و فرآیند تدریس تنوع بخشید، انگیزه های کودک برای توجه به درس تقویت خواهد شد و به این ترتیب، زمینه برای یادگیری و آموزش فعال مهیا می شود. در این مطالعه سعی شده است تا شیوهی تعامل بین آموزش «ریاضی» و «هنر» برای یادگیری به دانش آموزان در نظر گرفته شود و تصور سخت بودن درس ریاضی از ذهن دانش آموزان خارج شود.

معماری هنرمند بود به خاطر همین نیاز نقاشان و با اثبات قضیه هایی که به نام خود او معروف است، هندسه تصویری را بنیان نهاد و بعد از آن

کلیدواژه ها: آموزش، هنر، ریاضی، تلفیق، دوره ابتدایی.

نقاشی بکشند. آن ها می توانند تمام مفاهیم و مسئله های ریاضی هر پایه را در قالب تصاویر نشان دهند. همچنین با استفاده از شکل ها و رنگ آمیزی آن می توانند به یادگیری اشکال هندسی، محیط و مساحت بپردازند و یا برای بعضی از مطالب کاردستی بسازند و مطالب ریاضی را آهنگین یاد بگیرند تا ملکه ای ذهن آن ها شود. به همین دلیل تلاش شده است از طریق تلفیق ریاضی با هنر، به دانش آموزان کمک کنیم تا به صورت بهتری ریاضیات را بیاموزند و از آن لذت ببرند.

تاریخچه ای ارتباط ریاضیات و هنر در دوران رنسانس مشهود است به گونه ای که نقاشان بزرگ، ریاضی دان هم بودند. آلبرتی (۱۴۷۲-۱۴۰۴) نخستین نیاز نقاش را هندسه می دانست. او بود که در سال ۱۴۳۵ میلادی، اولین کتاب را درباره «پرسپکتیو» نوشت. نقاشان و هنرمندان برای جان دادن به تصویرها و القای فضای سه بعدی به آثار خود، به ریاضیات روی آوردند. بنابراین همه ی نقاشان عصر نوزایی نظیر آلبرتی، **دیودر، لئوناردو داوینچی**، ریاضی دانان هنرمند یا هنرمندانی ریاضی دان بودند. **دزارک** که خود،

در میان روش های کلی آموزش درس «ریاضی»، می توان به آموزش از طریق «هنر» اشاره کرد که از دیرباز مدنظر بود. روش هنری آموزش ریاضیات، از طبیعت ایده می گیرد. استفاده متنوع از این روش در زندگی انسان، از جمله در فعالیت های تفریحی، رسانه های جمعی و کاربردهای پراکنده ای در برنامه های درسی و آموزشی و وجود شواهدی حاکی از علاقه مندی و گرایش خاص دانش آموزان نسبت به برنامه های هنری، لزوم انجام بررسی های گسترده را در این زمینه آشکار می سازد.

وسایل کمک آموزشی می توانند در جریان تدریس ریاضی، تنوع ایجاد کنند و روند تکراری و خسته کننده ی بعضی از روش های تدریس را کاهش دهند. اگر این وسایل به نحو مناسب استفاده شوند، توجه کودک به درس افزایش می یابد به طوری که می توان موقعیت های آموزشی متنوعی به وجود آورد و به پرسش و پاسخ با کودکان پرداخت و آنان را فعال تر کرد. دانش آموزان ما می توانند با اشکال هندسی، نقاشی انجام دهند تا یادگیری آن ها بهتر صورت گیرد و یا با استفاده از تقارن

رفته‌رفته اصول بیشتری از ریاضیات تأیید شد. علم ریاضی شامل مفاهیم مجردی است که درک آن‌ها محتاج گذر از مراحل خاصی در مسیر رشد ذهنی است. دانش آموز از یکسو ناگزیر است مفاهیم اولیه ریاضیات را فرا گیرد و مقدمات لازم برای یادگیری عمیق ریاضیات را بیاموزد و از سوی دیگر به دلیل این که در مرحله‌ی خاصی از رشد ذهنی قرار دارد، نمی‌تواند بدون طی مراحل میانی به درک عمیق این مفاهیم دست یابد. همین رشد ناکافی کودک، محدودیت‌هایی در روند آموزش و یادگیری ریاضیات به وجود می‌آورد و آموزش نمی‌تواند بدون توجه به این محدودیت‌ها تحقق یابد. با عنایت به مراحل رشد ذهنی کودک و محدودیت‌های هر یک از این مراحل، کارشناسان تعلیم و تربیت توصیه می‌کنند آموزش اصول و مقدمات ریاضی در دوره‌ی ابتدایی با استفاده از اشیای محسوس صورت گیرد، تا از مشکل آموزش آن کاسته شود.

مطالعات و بررسی‌ها نشان داده‌اند که انواع هنر مهارت‌های تفکر انتقادی مربوط به طرح و حل مسئله، تجزیه و تحلیل، ترکیب، ارزش‌یابی و تصمیم‌گیری درباره‌ی پارامترهای مسئله را تحریک و تقویت می‌کنند.

تربیت هنری موجب پرورش توانایی تعبیر و فهم نمادهای پیچیده‌ای می‌شود که نمونه‌ی بارز آن آشنایی با نمادهای ریاضی است و در پرورش خلاقیت، نقش محوری ایفا می‌کند و موجب تقویت مهارت به تصویر کشیدن ذهنی مسئله می‌شود و یادگیرنده را توانمند می‌کند تا روش‌های حل غیرمعارف و غیرسنتی را به ذهن بیاورد.

آموزش ریاضی، امر بسیار ساده‌ای است منوط بر این که مبنای آن، فعالیت دانش آموز باشد تا خود بتواند کشف کند و در مسائل پیرامونش به کار برد. تنوع مطالب و بیان آن‌ها به نحوی که در دانش آموز علاقه ایجاد کند در تسهیل امر یادگیری و آشنایی با کاربردهای ریاضی نقش بسیار مهمی دارد، هم‌چنین تمرینات مناسب می‌تواند دانش آموزان را آسوده‌خاطر و به ریاضی علاقه‌مند نماید. فراموش نشود که ذهن دانش آموزان در دوره‌ی ابتدایی، ذهنی باز و منطقی مانند بزرگسالان نیست، زیرا مسائل ریاضی، آسان و حل شده است، اما دانش آموزان از ترس این که متهم به تنبلی، بی‌سوادی و گیجی شوند و یا ترس از توهین و تحقیر از سوی دیگران، جرئت ابراز این مشکل یا مشکلات دیگر درسی را ندارند.

شما به عنوان معلمان دوره‌ی ابتدایی می‌توانید تمرینات را به عنوان زنگ تفریح، پرکردن اوقات فراغت

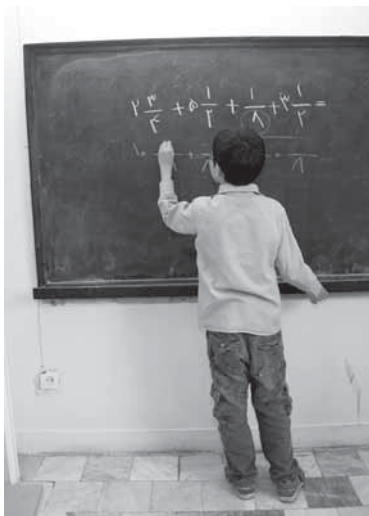
و بازی معرفی کنید. به دانش‌آموزان پیشنهاد کنید که تمرین‌ها را با مداد انجام دهند تا در صورت اشتباه، آن را پاک کرده و دوباره تمرین کنند و تمرین‌ها را به‌طور منظم و مداوم و تدریجی اجرا کنند. از آنان بخواهید هر تمرین را در دفتر خود یک بار دیگر انجام دهند. هم‌چنین سعی شود تمرینات با سرگرمی‌ها و کارهای هنری ارائه شود تا این که ریاضی جلوه‌ی جذابی پیدا کند.

آموزگار در دوره‌ی ابتدایی می‌تواند از طریق به کار گرفتن هنر در آموزش ریاضی، هم علاقه‌ی دانش‌آموزان و هم درک و فهم آن‌ها را نسبت به ریاضی بالا ببرد. به عنوان نمونه با استفاده از فعالیت‌های هنری نظیر شعر، قصه و کارهای نمایشی می‌تواند مفاهیم ریاضیات را به نحو مطلوب‌تری به دانش‌آموزان آموزش بدهد. در ادامه، به نمونه‌هایی از کاربرد هنر در آموزش ریاضی اشاره می‌کنیم.

شعر: لحظه‌ای که پنجره‌ی ریاضی

را به سوی باغ شعر باز می‌کنیم، علاقه‌ی دانش‌آموزان را نسبت به ریاضی شکوفا کرده‌ایم. شعر یعنی احساس و ریاضی یعنی ریاضت و سختی. وقتی لطافت شعر با سختی ریاضی عجین شد، معجون جالب به دست می‌آید که زیبا جلوه می‌کند. باید ریاضی را بر شعر حاکم کرد و شعر را تابع ریاضی کرد.

شعر و ضرب

شش سه تا هجده می شه
درس رو بخون همیشه
دو نه تا هجده می شه
نشکنی ظرف و شیشه
چهار هشت تا سی و دواست
این عدد الفباست
نه چهار تا شد سی و شش
چه خوبه علم و دانش
شش تا نه تا پنجاه و چهار
خسته شدی نکن کار

مانند پول و تفریق‌های با انتقال، در قالب نمایش قابل فهم است. دانش‌آموزی که در قرض گرفتن در تفریق، مشکل دارد، با ایفا و اجرای نقش خریدار و فروشنده کاملاً با این امر آشنا و موضوع در ذهن او ماندگار می‌شود. **هندسه**، به مفهوم عام آن، زمینه‌ای است سرشار از زیبایی. می‌گویند افلاطون، تقارن را مظهر و معیار زیبایی می‌دانست و چون، گمان می‌کرد تنها هندسه است که می‌تواند رازهای هندسه را برملا کند و از ویژگی‌های آن برای ما سخن بگوید، به هندسه عشق می‌ورزید و بر سر درآکامی خود نوشته بود: «هر کس هندسه نمی‌داند، وارد نشود».

قصه: خواندن و گفتن بسیاری از مسائل ریاضی برای بچه‌ها سنگین و غیرقابل درک است. بنابراین می‌توان مسائل را در قالب قصه به زیبایی تفهیم کرد. به عنوان مثال برای آموزش ضرب به نمونه‌ی زیر توجه کنید:

قصه و ریاضی

یکی بود یکی نبود. غیر از خدای خوب و مهربون هیچ کس نبود. سپیده‌ی قصه ما با خودش می‌گفت: «من در ماه رمضان، هر روز دو بار غذا می‌خورم، یک بار سحر و یک بار افطار. حالا می‌خواهم حساب کنم، در یک ماه چند بار غذا می‌خورم؟» اول پیش خودش این طوری حل کرد.

$$\begin{aligned} &+2 \\ &=30+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2+2 \\ &+2+2+2+2 \end{aligned}$$

جوابش خیلی طولانی بود. از مادرش راهنمایی خواست. ماما سپیده گفت: «همان اول می‌توانستی از راه ضرب حل کنی. یک ماه ۳۰ روز است. در هر روز دو نوبت غذا می‌خوری و ۳۰×۲ می‌شود ۶۰ سپیده‌جان حالا فهمیدی که ضرب در زندگی ما چه قدر مهم است؟ ضرب در بسیاری از مسائل ریاضی کار ما را آسان می‌کند.»

ساخت گردونه‌های ریاضی می‌تواند یکی از کارهای هنری دانش‌آموزان باشد.

اجرای نمایش: بسیاری از مفاهیم

ایجاد تناسب میان رنگ‌ها و سایه‌ی رنگ‌های یک تابلو نقاشی. اندازه‌ی قسمت‌های بدن و تناسب آن از دیرباز در توجه هنرمندان بوده است. آن‌ها همواره سعی کرده‌اند پیکره‌ی انسان را با زیباترین تناسب طراحی کنند.

در پایان به سخنان چند تن از افراد مشهور در زمینه‌ی ریاضی یا هنر اشاره می‌کنیم تا اهمیت ارتباط این دو حوزه بر ما آشکارتر گردد. **رودن**^۱ (۱۸۴۰-۱۹۱۷) مجسمه‌ساز مشهور فرانسوی می‌گوید: «من یک رؤیاپرداز نیستم، بلکه یک ریاضی‌دانم. مجسمه‌های من تنها به‌خاطر این خوبند که ساخته و پرداخته‌ی اندیشه‌ی ریاضی‌اند».

هم‌چنین **হারدی**^۲ ریاضی‌دان انگلیسی معتقد است: «معیار ریاضی‌دان، مانند معیار نقاش یا شاعر، زیبایی است. اندیشه‌ها هم مانند رنگ‌ها یا واژه‌ها باید در هم‌آهنگی کامل و سازگار با یکدیگر باشند. زیبایی نخستین معیار سنجش است».

تقارن نیز به عنوان یکی از مفاهیم اساسی در ریاضی، در بسیاری از پدیده‌های طبیعی مانند حیوانات، گیاهان و اشیای ساخته‌دسته بشر مانند بعضی از معماری‌های کلاسیک مثل معماری دوران گوتیک یا معماری اسلامی مشاهده می‌شود. در هنرهای اسلامی، نقاشان قدیمی، با الهام از این مواهب خداوندی، نقش و نگارهای زیبایی ابداع کرده‌اند که گل‌های قالی و کاشی و سایر هنرهای دستی، نمونه‌ی خوبی از ذوق آن‌ها است. دانش‌آموزان می‌توانند با شکل‌های هندسی، نقاشی انجام دهند تا یادگیری آن‌ها بهتر صورت گیرد و یا با استفاده از تقارن نقاشی بکشند. آن‌ها می‌توانند تمام مفاهیم و مسئله‌های ریاضی هر پایه را در قالب تصاویر نشان دهند. هم‌چنین با استفاده از شکل‌ها و رنگ‌آمیزی می‌توانند به یادگیری اشکال هندسی و هم‌چنین محیط و مساحت پیردازند و یا برای بعضی از مطالب کاردستی بسازند.

تناسب، مفهومی ریاضی است که در هنر تجسمی بر رابطه‌ی مناسب میان اجزا با یکدیگر و با کل اثر دلالت دارد. کاربرد تناسبات به دلیل ایجاد زیبایی بصری در هنرهای تجسمی از اهمیتی ویژه برخوردار است. معمولاً تشخیص تناسب و ایجاد روابط مناسب میان اجزای یک اثر هنری و میان اجزا با کل اثر براساس تجربه، مهارت و ذوق زیبایی‌شناختی هنرمند می‌باشد. مثل

پی‌نوشت

۱. Roden

۲. Hardy

منابع

- آموزش ریاضیات (۱۳۸۶). ترجمه‌ی مصطفی کریمی، نشر خجسته، تهران.
- شهریاری، پرویز (۱۳۸۱). ریاضیات و هنر، انتشارات پژوهنده، تهران.
- صحرائی، الهام (۱۳۸۷). هنر و آموزش ریاضیات، یزد.
- دادور، زینب (۱۳۸۷). ریاضی و هنر، خرم‌آباد.
- مجموعه مقالات منتخب پنجمین کنفرانس آموزش ریاضی ایران.

زمینه‌ای برای جرئت‌ورزی

نکاتی درباره‌ی توسعه‌ی پژوهش‌های دانش‌آموزی

فرحناز کاظمی نمین

آموزگار دبستان منیره عاصمی ۲، منطقه‌ی ۹ تهران

شاید وظیفه‌ی علاقه‌مند کردن کودکان به پژوهش، یکی از اصلی‌ترین وظایف اولیا نسبت به فرزندانشان باشد. ما (پدرها، مادرها، معلمان) ضمن حفظ ایمنی فرزندانمان، باید از همان کودکی جرئت آموختن و تجربه‌کردن را به آنان بدهیم. همواره حذر دادن و ترساندن و دور کردن آن‌ها از برخورد با همه چیز، یعنی مرگ خلاقیت و تحقیق! پس باید برای داشتن فرزندانی محقق و پژوهش‌گر از کودکی زمینه‌سازی کنیم:

- در عین مراقبت، امکان خطر کردن به بچه‌ها بدهیم.
 - شنونده‌ی خوبی برای سخنان آنان باشیم.
 - سوالات آنان را مهم تلقی کرده و در پاسخ تعلل نکنیم.
 - محیط و فضای مناسب پژوهشی را در حد توان برایشان فراهم کنیم.
 - در تقویت حواس آنان مشارکت فعال داشته باشیم.
 - برنامه‌ریزی و نظم را به آنان بیاموزیم.
 - آنان را از بوییدن، چشیدن، لمس کردن و دیدن نترسانیم!
 - از تمسخر افکار کودکانی آنان بپرهیزیم و اندیشه‌ی بچگانه‌ی آن‌ها را پوچ و بی‌ارزش ندانیم.
 - کشفیات آنان را مایه‌ی مسرت دانسته و دانایی را بر نادانی امتیاز دهیم.
 - از طرح‌ها و پیشنهادهاى آنان استقبال کرده و ایده‌های آنان را مهم بشماریم.
 - آنان را با وسایل آموزشی مناسب چون کتاب، فیلم، عکس و رایانه، به شیوه‌ی منطقی، مأنوس و نزدیک گردانیم.
 - به آنان قدرت درس گرفتن از شکست را بیاموزیم. (اولاً خودمان بیاموزیم.)
 - اعتماد به نفس آنان را بالا برده، توان غلبه بر یأس و ناامیدی را به آنان آموزش دهیم.
 - روحیه‌ی انتقادپذیری و سؤال کردن را در آنان افزایش دهیم.
 - تعاون و مشورت را به‌طور عملی به آنان بیاموزیم.
- گفته شده است که انسان‌ها از سه راه می‌آموزند:

۱. اندیشیدن ۲. تقلید کردن ۳. تجربه کردن. اولی، والاترین، دومی، آسان‌ترین و سومی، سخت‌ترین راه است؛ ولی عده‌ای می‌گویند که پژوهش تلفیقی از این سه راه است و هر کدام از این راه‌ها در مکتب انسان‌ساز اسلام، چهارچوب خاصی دارد.

مادر دوم

سیدرضا تولایی زاده

آموزگار دبستان

روز اول مهرماه بود. همه‌ی دانش‌آموزان به‌طور منظم سر صف ایستاده بودند و به صحبت‌های آقای ناظم گوش می‌کردند. آموزگاران هم آماده بودند تا همراه بچه‌ها به کلاس بروند. همه از شروع سال جدید خوش‌حال به نظر می‌رسیدند و می‌خواستند هرچه زودتر کلاس‌هایشان را ببینند. اما در گوشه‌ای از حیاط دختری با چشم‌گریبان به مادرش چسبیده بود و حاضر نبود حتی برای لحظه‌ای از او جدا شود. شاید فکر می‌کرد ممکن است دیگر مادرش را نبیند، اتفاق عجیبی برایش بیفتد و یا... که یک دفعه دستی مهربان و صمیمی را روی شانه‌اش احساس کرد و همین که برگشت، خانمی با لبخندی شیرین گفت: «آگه بیایی پیش ما، می‌تونیم بازی مونو شروع کنیم.» زینب که احساس می‌کرد او هم مثل مادرش حرف می‌زند به آرامی دستش را گرفت و با این‌که هنوز هم خیلی برایش سخت بود، از مادرش خداحافظی کرد.

تصویرگر: میثم موسوی

هم خانواده

فاطمه داوودی زواره

آموزگار نابینایان شهید احمد سامانی، ناحیه ۳ اصفهان

به یکی از دانش‌آموزان کلاس پنجم گفتم: «خوارچ چه کسانی بودند؟» پاسخ داد: «کسانی که زیاد خرج می‌کردند.» پرسیدم: «خوارچ چه ربطی به خرج دارد؟» گفت: «خانم زیاد سخت‌گیر! هم هم‌خانواده‌اند و هم سه تا حرف مشترک دارند.» دانش‌آموزان همه خندیدند و من پس از همراهی با آنان، راه‌های شناسایی دو کلمه‌ی هم‌خانواده را برای کلاس بیان کردم.

مسابقه‌ی بزرگ رشد آموزش ابتدایی

لذت

مطالعه

به ۱۰ نفر از کسانی که در زمینه‌ی دو پرسش مجله، پاسخ‌های مناسب و شایسته‌ای به دفتر مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی ارسال کنند، جوایزی از طرف مجلات رشد تقدیم خواهد شد.

۱. چگونه از مطالعه لذت ببریم؟

۲. چگونه کودکان را به مطالعه علاقه‌مند کنیم؟

شاید یکی از دلایلی که باعث می‌شود کمتر به مطالعه رغبت نشان دهیم، این است که نمی‌دانیم «چگونه» سراغ کتاب و سایر مواد خواندنی برویم. انسان زمانی به کاری علاقه نشان می‌دهد که از آن لذت ببرد. چگونه می‌توان از مطالعه لذت برد؟ سؤال‌ها این نیست که «چرا» مطالعه کنیم؛ بلکه از «چگونه» مطالعه کردن می‌پرسیم؟ بیایید به این موضوع بیندیشیم؛ در این صورت به نتایج جالب و مفیدی خواهیم رسید.

ابتدا به لذت مطالعه درباره‌ی خودتان فکر کنید. چگونه

می‌توانید از مطالعه لذت ببرید؟ چه ایده‌هایی برای

لذت‌بخش ساختن مطالعه دارید؟ چگونه می‌توانید

با کتاب بیشتر انس بگیرید؟ چه راهکارهای

عملی برای حضور افزون‌تر کتاب در زندگی

به ذهن‌تان می‌رسد؟

حالا روی علاقه‌مند ساختن فرزندان

یا دانش‌آموزانتان به مطالعه تمرکز کنید،

چگونه می‌توانید کودکان را به مطالعه

علاقه‌مند سازید؟ چگونه می‌توانید شرایط

لذت‌بخشی برای مطالعه‌ی کودکان فراهم

کنید؟ چه روش‌های تربیتی را برای این کار

مناسب می‌دانید؟ آیا تجربه‌هایی داشته‌اید که به‌طور

عملی و مؤثر به افزایش میزان مطالعه‌ی کودکان منجر

شود؟

اگر این نکات را رعایت کنید، ممنون می‌شویم:

۱. پاسخ هر سؤال را جداگانه بنویسید.

۲. تا حد امکان پاسخ‌ها را به صورت نکته نکته تنظیم کنید.

۳. تلاش کنید از زوایای متعدد به موضوع بنگرید تا پاسخ‌هایتان خلاقانه و

متنوع باشد.

۴. پاسخ پرسش‌ها را حداکثر تا پایان خردادماه ۱۳۹۱ به نشانی پستی مجله و یا به نشانی ارسال کنید.

ابزارهای ارزش‌یابی توصیفی

نخستین هفتم
و پایانی

دو ابزار دیگر

دکتر محرم آقازاده

آشنایی با مقیاس نمره‌گذاری و ارزش‌یابی مبتنی بر سطح پیشرفت

کلیدواژه‌ها: ارزش‌یابی توصیفی، مقیاس نمره‌گذاری، مقیاس ارزش‌یابی مبتنی بر سطح پیشرفت.

اشاره

در شماره‌ی قبل با معرفی ابزار شانزدهم، مؤلف این سلسله از مطالب به وعده‌ای که در بخش نخست داده بود، عملی کرد. ولی از قرار معلوم، وی در ادامه‌ی مطالعات و بررسی‌های خود، به دو ابزار دیگر نیز دست یافته است که آن‌ها را مستقل از ۱۶ ابزار قبلی و در این شماره به خوانندگان محترم ارائه داده است. اگر چنان‌چه نظرات خودتان را درباره‌ی این سلسله مطالب با دفتر مجله در میان بگذارید، بسیار خوش حال خواهیم شد.

نمایش می‌دهد.

- ثبت طیف وسیعی از پیشرفت دانش‌آموزان در ارتباط با رفتارهای خاص.
- توصیف عملکرد در امتداد یک پیوستار.

ویژگی‌ها

مقیاس نمره‌گذاری؛

- مقیاس یا طیفی از پاسخ‌های هر موردی را که معلم ارزش‌یابی می‌کند، ارائه می‌دهد.
- می‌تواند تحلیلی باشد. مقیاس نمره‌گذاری تحلیلی، با توجه به ابعاد چندگانه (به عنوان مثال، در تکلیف نوشتن، ابعاد و جنبه‌هایی مانند سازمان‌دهی، مکانیک و خلاقیت) برای توصیف نتیجه یا عملکرد استفاده می‌شود.

روش استفاده از مقیاس نمره‌گذاری

معلم:

- از یک مقیاس برای ارزش‌یابی کار دانش‌آموز استفاده می‌کند.
- درباره‌ی کار دانش‌آموز براساس جنبه‌های انتخاب شده از کار (به عنوان مثال دسته‌بندی‌ها و یا موضوعات) تصمیم‌گیری می‌کند و اندازه‌گیری عددی و یا کیفی را تعیین می‌کند.

۱. مقیاس نمره‌گذاری

تعریف

مقیاس نمره‌گذاری، یک ابزار ساده برای ارزش‌یابی است به حدی که در آن حقایق، مهارت‌ها، نگرش‌ها و یا رفتارهای خاص در کار یا عملکرد دانش‌آموز مشاهده می‌شود. مقیاس نمره‌گذاری، عملکرد را در نقاط متعددی از پایین به بالا ارزش‌یابی می‌کند؛ از پایین‌ترین نقطه یعنی سه تا بالاترین یعنی ۱۰. مقیاس نمره‌گذاری براساس مجموعه‌ای از معیارها است که به معلم اجازه می‌دهد کیفیت عملکرد، نتیجه، نگرش، و یا رفتار را در امتداد یک پیوستار بسنجد.

نکته: باید در نظر داشت چون در حال حاضر در نظام آموزشی ایران، مقیاس کمی از کارنامه‌ها حذف شده است، شاید طرح مجدد آن به عنوان مقیاس ارزش‌یابی چندان صلاح نباشد؛ مگر آن‌که نمره‌گذاری مطالب درسی در کلاس و آزمون‌هایی با مقیاس کمی برای ارزیابی شخص معلم از فعالیت‌ها و روش تدریس خودش از محتوای کتاب باشد.

هدف

- از مقیاس نمره‌گذاری می‌توان در موارد زیر استفاده کرد:
- ارائه‌ی اطلاعات تشخیصی درباره‌ی عملکرد، نتیجه، نگرش و یا رفتار دانش‌آموز با توجه به معیارهای از پیش ذکر شده.
- ثبت بسامد وقوع و یا حتی درجه‌ای که دانش‌آموز یک مشخصه را

ملاحظات

مقیاس نمره گذاری؛

- بهترین راه حل برای تصور سریع و کلی از یک نتیجه یا عملکرد است.
- باید توسط بحث و ارزش یابی عمیق تر دنبال شود.

۲. مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت تعریف

مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت، مقیاس نمره ای است که متشکل از مجموعه ای از معیارهای پیشرفت و توصیفات سطح پیشرفت برای یک تکلیف خاص است.

هدف

- از مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت، می توان در موارد زیر استفاده کرد:
- ارائه ای ابزار مؤثر ارزش یابی سطح خاصی از عملکرد دانش آموز در یک تکلیف عملکرد
- نمره دهی مداوم به عملکرد دانش آموز
- ارائه ای اطلاعات به دانش آموزان درباره ای چگونگی بهبود کار خود و سطح پیشرفت
- ارائه ای ارزش یابی بر مبنای معیار (به عنوان مثال ارزش یابی که در آن عملکرد فرد با یک استاندارد عملکرد خاص مقایسه می شود و نه به عملکرد دانش آموز دیگر)
- نمره دهی جامع و تحلیلی.

ویژگی ها

- مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت؛
- بر انتظارات خاص متمرکز است.
- معیارهای کلیدی را شناسایی می کند که کار دانش آموزان با آن ها ارزش یابی می شوند.
- توصیفات را از میزانی که معیارهای کلیدی تحقق یافته اند، نشان می دهد.
- شامل دسته ای از مهارت ها و دانش است.

روش استفاده از مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت

معلم؛

- پیشرفت دانش آموزان را در رابطه با معیار ارزش یابی اعلام شده برای هر دسته بندی در نظر می گیرد.
- از توصیفات سطوح گوناگون دست آوردهای ارائه شده در مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت استفاده می کند تا موفقیت دانش آموز را در یک تکلیف خاص ارزش یابی کند.
- از مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت استفاده می کند تا آن چه که از دانش آموزان انتظار می رود، روشن کند و به بحث درباره ای ضوابط و استانداردهای لازم برای عملکرد با کیفیت بالا بپردازد.
- به دانش آموزان کمک می کند تا به شرح نقاط قوت و ضعف خود بپردازند و گام های بعدی را برای یادگیری، برنامه ریزی کنند.

ملاحظات

مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت؛

- در نظر گرفته شده است تا ارزش یابی را با نگاهی کلی به محصول نهایی مورد انتظار و با توجه به دانش و مهارت، در اختیار معلمان و دانش آموزان قرار دهد.
- از نمودار پیشرفت، از نظر مدرک خط مشی برنامه ای درسی متفاوت است. تفاوت بین نمودار پیشرفت و مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت مخصوص به تکلیف را می توان به شرح زیر خلاصه کرد:
- ✓ نمودار پیشرفت حاوی شرح گسترده ای از پیشرفت است. معلمان از آن برای ارزش یابی دانش آموزان در طول زمان استفاده می کنند، یک ارزش یابی تلخیصی که براساس شواهد به دست آمده از انواع روش ها و راهبردهای ارزش یابی است.
- ✓ مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت شامل ضوابط و شرح پیشرفتی است که مربوط به یک تکلیف خاص است. مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت از برخی شرایط استفاده می کند، شبیه به آن شرایطی که در نمودار پیشرفت وجود دارند، اما بر جنبه های آن تکلیف خاص متمرکز هستند. معلمان از مقیاس ارزش یابی مبتنی بر سطح پیشرفت استفاده می کنند تا به ارزش یابی دانش آموزان در یک تکلیف بپردازند.

مروری بر موزه‌های ایران - بخش پنجم

حمید دهقان

بزرگ‌ترین موزهی روستایی جهان

آشنایی با موزهی روستایی گیلان و موزهی صدساله‌ی رشت

اشاره

تاکنون در شماره‌های ۱، ۲، ۳ و ۶ دوره‌ی جاری مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، در بخش میراث ما، با برخی از موزه‌های ایران آشنا شده‌اید. در ادامه‌ی این روند، هم‌زمان با فرارسیدن ایام فرح‌بخش بهار، با موزه‌هایی در استان گیلان آشنا می‌شویم. به امید این‌که در سفرهای بهاری و تابستانی فرصتی بیابید و بازدید از این موزه‌ها به عمل آورید.

مدیر پایگاه جنگل سراوان می‌گوید: «جنگل سراوان دارای همه‌ی اتوبیوگرافی گیلان است. با کوهپایه‌اش و جلگه و کوهستان، رودخانه‌ای که الگوی سپیدرود است و حتی مردابی که در بلندمدت می‌تواند دورنمای دریای خزر باشد و با همین امتیازات، کارشناسان و مشاوران بین‌المللی این مجموعه را برای احداث نخستین موزه‌ی روستایی جهان با تنوع کم‌نظیر فرهنگی در معماری مدنظر قرار داده‌اند.»

وی اضافه می‌کند: «موزه‌ی روستایی گیلان با ظرفیت ۱۵۰ خانگی مسکونی، هویت باشکوه مردم گیلان را زنده نگه می‌دارد و یک نمایشگاه ارزنده‌ی معماری روستایی و شیوه‌های زندگی گوناگون مردم را به دیدارکنندگان نشان می‌دهد. راهنمایان مرد و زن با لباس‌های محلی گردشگران را راهنمایی می‌کنند. دیدارکنندگان از تماشای سفره‌ی گیلانی و پوشاک روستاییان با رنگ‌های شاد و چشم‌نواز و نمایش‌ها و بازی‌های بومی و موسیقی محلی لذت می‌برند.

مجموعه‌ی مهمان‌پذیر با ۳۰۰ نفر ظرفیت، با غذاهای بومی و محلی، پارک ویژه‌ی کودکان، واحدهای تولید سفال، حصیربافی، میدان بازی و نمایش‌های سنتی و آیین‌های بومی مانند نوروزخوانی، تزیین کشتی گیله مردی، خروس جنگی‌ها و لافند بازی (نمایش روی طناب)، کارگاه‌های تولید سنتی پنیر و کلوچه و بخش‌هایی برای آشنایی بازدیدکنندگان از گیاهان دارویی طب سنتی، مزارع برنج و چای، از تأسیسات موزه‌ی روستایی گیلان به‌شمار می‌آیند.

رفتن به این موزه‌ی روستایی پس از گذر از امامزاده هاشم در ۱۸ کیلومتر آزادراه رشت - تهران، نرسیده به پلیس‌راه با راهنمایی تابلوی جاده‌ی سراوان - شفت و هنگام تماشای جاده‌ی دل‌انگیز جنگل سراوان، با دیدن تابلوی موزه در سمت چپ ممکن می‌شود.

بزرگ‌ترین موزه‌ی روستایی جهان به مساحت حدود ۲۶۰ هکتار در ۱۸ کیلومتری جاده‌ی تهران - رشت و در میان زیباترین پارک جنگلی کشور به نام **سراوان**، به گردشگران و مسافران خطه‌ی شمال کشور خوش آمد می‌گوید.

احداث موزه‌ی روستایی گیلان پس از ۱۱ سال تلاش پژوهشکده‌ی میراث فرهنگی کشور با تصویب یک طرح جامع در سال ۱۳۸۰ به انجام رسید، از سوی پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی و با همکاری وزارت فرهنگ و هنر و ارتباطات کشور فرانسه، دانشگاه الکس آن پروانس، اکو موزه‌ی آژاس، دانشگاه و استانداری گیلان با نظارت سازمان یونسکو در اردیبهشت سال ۱۳۸۴ آغاز شد.

با شناسایی حدود ۱۵۰ خانگی روستایی در جلگه‌های مرکزی، شرق و غرب استان گیلان و خرید خانه‌هایی که برخی از آن‌ها بیش از صد سال قدمت داشت، ابتدا شش خانه از جلگه‌ی شرق گیلان بازچینی و استقرار یافت که هر خانه از یک مجموعه‌ی مسکونی، انبار برنج، و سایر مکان‌های مورد نیاز تشکیل یافته بود. در میان آن‌ها خانه‌ای با ۱۸۰ سال قدمت و ۲۲ متر ارتفاع وجود داشت که از یک روستای لاهیجان به موزه انتقال یافته بود.

بیش از ۲۰ مجموعه‌ی مسکونی شامل بنای مسکونی و جانبی، و اجینی و در محل موزه بازچینی شده و سه باب قهوه‌خانه‌ی سنتی، یک مسجد و کارگاه آهنگری، یک کندو، یک تالار اجتماعات و کوره‌ی زغال‌گیری سنتی، نه حوزه‌ی فرهنگی متمایز گیلان و طرز زندگی پنج گروه فرهنگی گیلک، تالش، گالش، ترک و کرد مورد توجه قرار گرفته است و خانه هر یک از روستاها نمایندگی یک حوزه‌ی فرهنگی را دربردارد.

در سالن ورودی و مجسمه‌ای چوبی نشانه‌ی

هم‌بستگی ملت آفریقا هدیه‌ی **سامورا**

ماشل رییس جمهوری موزامبیک

به مقام معظم رهبری

زینت بخش این موزه است.

بخش

باستان‌شناسی

بخش باستان‌شناسی موزه‌ی

رشت بسیار باشکوه است. بیشتر آثار این بخش متعلق به استان گیلان و دست‌آورد سال‌ها حفاری در مناطق رودبار، تالش، دیلمان، املش و سایر مکان‌ها است. هزاران شیء فرهنگی و تاریخی ارزشمند از جمله انواع ظروف سفالی و مفرغی، سیمین و زرین، تزئینات و زیورآلات، مجسمه و جام، ابزار کار و ادوات جنگی و دفاع و طبخی، سکه و مهر که نشان‌دهنده‌ی تمدن درخشان این سرزمین است در موزه‌ی رشت به نمایش گذاشته شده است.

تیپه‌ی مارلیک که در سال ۱۳۴۰ توسط **دکتر نگهبان** استاد برجسته‌ی باستان‌شناسی در منطقه‌ی تالش حفاری شد، یکی از مهم‌ترین مناطق باستانی گیلان است که آرامگاه سرداران و پادشاهان قوم آمارد بوده و مجموعه‌ای بی‌نظیر از جام‌ها، ریتون‌ها و آثار ارزشمند بسیاری دیگر از این تیپه کشف شده است. همه‌ی این اشیاء و جام طلای تول و دست‌بند مفرغ با خطوط میخی و سنگ قبرهای مربوط به دوره‌ی اسلامی و ماکت قلعه‌ی معروف رودخان فومن در موزه‌ی رشت به تماشا گذاشته شده است.

زمان دیدار از موزه ساعت ۱۰ صبح تا شش بعدازظهر تعیین شده است و دیدار گروهی دانش‌آموزان و دانشجویان، محققان و تورهای گردش‌گری با هم‌آهنگی دفتر موزه با شماره تلفن ۰۱۳۱-۳۲۳۹۴۹-۹۱ امکان‌پذیر است.

موزه‌ی صدساله‌ی رشت

گیلان، یک موزه نیز در شهرستان رشت دارد که بنای آن حدود صد سال قدمت دارد.

بنای موزه‌ی رشت متعلق به میرزا حسین خان کسمایی، یکی از یاران میرزا کوچک‌خان جنگلی است که در سال ۱۳۴۹ توسط وزارت فرهنگ و هنر خریداری و در سال ۱۳۶۸ پس از مرمت، بازسازی و تجهیز در دو بخش مردم‌شناسی و باستان‌شناسی برای بازدید مردم آماده شده است.

بخش مردم‌شناسی

در بخش مردم‌شناسی موزه‌ی رشت، نمونه لباس محلی عروس که نشان‌دهنده مراسم پرهیجان «عروس بران» با ساز و نقاره و بانگ شادی است، با یک جلد قرآن خطی مزین با تذهیب و یک سند خطی ازدواج مربوط به دوره‌ی قاجار به نمایش گذاشته شده است.

همچنین نمونه‌های زیبایی از صنایع دستی در رشته‌ی سراجی مانند نوعی کفش معروف به چموش با نقش و نگارهای متنوع از چرم گاو و ابزار چموش‌دوزی، نمونه‌های خراطی مانند قاشق و ظروف چوبی، انواع ظروف مسی، آثاری از هنر قلاب‌دوزی یا رشتی‌دوزی با دستگاه حصیربافی در این موزه دیده می‌شود.

غرفه‌های ابریشم‌کشی سنتی و چادر شب‌بافی، کارگاه سفال‌گری، صید و صیادی، خانه‌ی روستایی و غرفه‌ی موسیقی از دیدنی‌های بخش مردم‌شناسی است. مجسمه‌ی **میرزا کوچک‌خان جنگلی** و دو تن از یاران وی، **دکتر حشمت** و **میرزا حسن کسمایی**

دقت علمی، نوآوری و رویکرد حرفه‌ای

آشنایی با انتشارات فاطمی

نورمحمد خادمی فرد

اشاره

از شش شماره‌ی گذشته، معرفی ناشران برگزیده‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد را که براساس اسناد طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی انتخاب شده‌اند، آغاز کرده‌ایم. در این شماره با فعالیت‌های انتشارات فاطمی آشنا می‌شوید که در هشتمین جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد، جایزه‌ی رتبه‌ی پنجم شده است که با احتساب سه رتبه‌ی چهارم مشترک (فنی ایران، مینا و محراب قلم) در جایگاه هفتم قرار گرفته است. رتبه‌بندی ناشران براساس کسب عنوان‌های برگزیده، عنوان‌های تقدیری، راه‌یابی کتاب‌ها در فهرست نامزدها و ورود عنوان‌هایی از کتاب‌های ناشر به فهرست کتاب‌نامه‌های رشد و توسط ستاد جشنواره‌ی مذکور صورت پذیرفته است. انتشارات فاطمی در جشنواره‌ی نهم رشد، حائز رتبه‌ی نخست شد.

آشنایی

منتشر کرده است. از ویژگی‌های بارز کتاب‌های این مؤسسه دقت علمی، نوآوری و رویکرد حرفه‌ای است که بارها از سوی سازمان‌ها و مراکز علمی و آموزشی کشور تأیید و تشویق شده است.

ایرج ضرغام بنیان‌گذار، مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره‌ی مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی است. انتشارات فاطمی عضو اتحادیه‌ی ناشران و کتاب‌فروشان تهران و نیز انجمن ناشران کتاب‌های دانشگاهی است.

انتشارات فاطمی در سال ۱۳۶۱ با هدف تولید منابع علمی و آموزشی معتبر، به منظور پرورش استعداد‌های نسل جوان و ترویج علم تأسیس شد. این انتشارات در فرآیند توسعه‌ی خود، در سال ۱۳۷۸ به **مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی** تبدیل و به عنوان مؤسسه‌ای فرهنگی (شرکت با مسئولیت محدود) ثبت شد. در اساس‌نامه‌ی این مؤسسه، سه مأموریت عمده شامل نشر، آموزش و پژوهش در موضوعات مرتبط با فعالیت مؤسسه پیش‌بینی شده است. به این ترتیب انتشارات فاطمی زیرمجموعه‌ای است از مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی که به نشر کتاب و نشریات علمی و آموزشی می‌پردازد.

افتخارات

این انتشارات طی سال‌های فعالیت خود بارها از سوی مراکز علمی و آموزشی، سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی کشور تشویق شده که نمونه‌های آن به شرح زیر است:

- * ناشر برگزیده در اولین جشنواره‌ی کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۶۸
- * ناشر برگزیده‌ی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۶
- * ناشر برگزیده‌ی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۷۴
- * ناشر برگزیده‌ی سیزدهمین، بیست‌ویکمین و بیست‌ودومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، در سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸
- * ناشر برگزیده‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد وزارت آموزش و پرورش، در سال‌های ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۴ و ۱۳۹۰.
- * ناشر تقدیر شده‌ی هشتمین دوره‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۹
- * ناشر برگزیده‌ی اولین دوره‌ی تقدیر از پدیدآورندگان منابع کتاب‌خانه‌های عمومی، ۱۳۸۹

انتشارات فاطمی طی سه دهه فعالیت خود کوشیده است تا:

- * نیازهای آموزشی کشور را به درستی شناسایی و درک کند و با تولید منابع علمی و آموزشی معتبر، مناسب‌ترین پاسخ را براساس بالاترین استانداردهای ممکن فراهم سازد.
- * در جامعه‌ی علمی و آموزشی کشور پیشگام عرصه‌ی نوآوری‌های آموزشی باشد.
- * زمینه‌های شکوفایی استعدادها را در کودکان و نوجوانان شناسایی و تقویت کند.
- * جوانان را با تازه‌های علم و فناوری و نیز با فرهنگ غنی کشور بیشتر آشنا کند.
- * دانش‌آموزان و دانشجویان را در کسب موفقیت‌های تحصیلی و رقابت‌های ملی و بین‌المللی یاری دهد.
- * در ترویج علم، تجلیل از مروجان آن و ارتقای سواد علمی جامعه گام بردارد.

این انتشاراتی تاکنون بیش از ۸۰۰ عنوان کتاب و نشریه‌ی علمی

فعالیت‌های چاپ و نشر در حوزه‌ی آموزش ابتدایی

- * مجموعه‌ی ۵ جلدی «از پرنده‌ی دانا بپرس»
- * مجموعه‌ی ۲۹ جلدی «مفاهیم پایه در علوم تجربی»
- * مجموعه‌ی ۲۳ جلدی «نوجوانان دانش‌دوست تحقیق می‌کنند»
- * مجموعه‌ی ۳ جلدی «قصه‌های من و بابام»
- * مجموعه‌ی ۵ جلدی «آموزش و ارزیابی مهارت‌های زندگی» (ویژه‌ی معلمان)

نیازهای تشخیص داده شده برای دوره‌ی ابتدایی (کتاب‌های در دست تولید)

با توجه به تفکیک وظایف حوزه‌ها در انتشارات فاطمی، بخشی از نیازهای دوره‌ی ابتدایی در حوزه‌ی آموزش و پرورش و بخشی دیگر در حوزه‌ی کودک و نوجوان تعریف و برنامه‌ریزی شده است. در حوزه‌ی آموزش و پرورش اعتقاد مسئولان انتشارات بر این است که اهداف برنامه‌ی درسی تنها با کتاب تحقق پیدا نمی‌کند، بلکه این بسته‌ی آموزشی است که زمینه‌ساز تحقق اهداف آن است. از طرفی توجه به نیازهایی که برای تقویت دانش و مهارت معلمان و مربیان و نیز آشنایی والدین با آموزش و تربیت کودکان لازم است، در کانون توجه کارشناسان و برنامه‌ریزان آموزشی این حوزه است.

- در عین حال دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی کودکند و به کتاب‌های غیردرسی نیز نیاز دارند. اثربخشی آموزش در دوران کودکی بیش از دوره‌های دیگر است. اگر یادگیری توأم با لذت و خاطرات شیرین باشد، در دوره‌ی نوجوانی نیز تداوم پیدا می‌کند. انتشارات فاطمی با این دیدگاه و برای پاسخ به نیاز کتاب‌های غیردرسی (خواندنی‌ها و ادبیات داستانی) برای کودکان و نوجوانان، طرح‌ها و برنامه‌های خود را در حوزه‌ی کودک و نوجوان پی‌گیری می‌کند.
- کتاب‌های این حوزه با نام **واژه** منتشر می‌شود.
 - * مجموعه‌ی ۷ جلدی «داستان اعداد» به منظور کمک به کودکان در ایجاد ارتباط بین شمارش و تعداد
 - * مجموعه‌ی ۱۰ جلدی «دانش‌مندان تمدن ایران و اسلام»، به منظور آشنا کردن کودکان با داشته‌های پرافتخار کشور
 - * مجموعه‌ی ۱۰ جلدی «چه کسی بود؟» به منظور آشنا کردن کودکان با سرگذشت دانش‌مندان، با نگاهی تازه
 - * مجموعه‌ی ۵ جلدی «تیکو به مهد کودک می‌رود»
 - * مجموعه‌ی ۵ جلدی «تیکو به مدرسه می‌رود»

اکثر قریب به اتفاق کتاب‌هایی که این مؤسسه در حوزه‌ی آموزش و پرورش منتشر کرده است، به فهرست توصیفی کتاب‌های آموزشی مناسب و مرتبط با برنامه‌ی درسی (کتاب‌نامه‌های رشد) راه پیدا کرده‌اند. هم‌چنین تاکنون بیش از ۱۵۰ عنوان از کتاب‌های این مؤسسه در جشنواره‌های گوناگون از جمله جشنواره‌های کتاب سال و کتاب فصل جمهوری اسلامی ایران، کتاب‌های آموزشی رشد و کتاب‌های برتر دانشگاهی انتخاب و معرفی شده‌اند.

حوزه‌های کاری

- انتشارات فاطمی در چهار حوزه به شرح زیر فعالیت می‌کند:
- * **آموزش عالی** (کاردانی، کارشناسی و بالاتر)
 - * **آموزش و پرورش** (از پیش‌دبستانی تا پیش‌دانشگاهی)
 - * **علمی و عمومی** (زندگی‌نامه‌ی دانش‌مندان، تاریخ و فلسفه‌ی علم و علم به زبان ساده)
 - * **کودکان و نوجوانان** (خواندنی‌ها و ادبیات داستانی)
- انتشارات فاطمی با این باور که پیشرفت علمی و دستیابی به توسعه‌ی پایدار در هر کشور مدیون کیفیت آموزش به‌ویژه در دوران پیش از دانشگاه است، از همان بدو تأسیس، فعالیت‌های خود را در حوزه‌ی آموزش و پرورش با جدیت و حساسیت خاصی دنبال و سعی کرده است با انتشار کتاب‌های آموزشی مناسب و سودمند برای دانش‌آموزان و معلمان در پیشرفت آموزش کشور سهمی مؤثر داشته باشد. سیاست این مؤسسه مبتنی بر انتشار کتاب‌هایی است که فرآیند یاددهی-یادگیری را تسهیل کرده، در حیطه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی-چه از نظر محتوا و چه از نظر رهیافت- دارای برتری بوده، باعث توسعه و عمق بخشی به آموزش شده و به رشد خلاقیت، پرورش و شکوفایی استعدادها توجه کند. بر این اساس، این انتشاراتی کتاب‌های حوزه‌ی آموزش و پرورش را به گروه‌هایی به شرح زیر طبقه‌بندی و منتشر کرده است:
- * دانش‌افزایی متناسب با برنامه‌ی درسی
 - * کتاب‌های کار و فعالیت‌های تکمیلی
 - * آمادگی برای المپیادها و مسابقات علمی
 - * زندگی‌نامه‌ی دانش‌مندان و تاریخ علم
 - * فرهنگ‌ها و مراجع
 - * کتاب‌های دانشی، مهارتی و روشی برای معلمان و مربیان
 - * مهارت‌های تحصیلی

انتشار، درسی و درسی در خود

ناصر نبی علی

پیشنهادهایی برای توسعه‌ی کتاب و کتاب‌خوانی در مدارس

گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی در جامعه بدون مشارکت مدارس ممکن نیست. زمانی که کودکان خواندن را یاد می‌گیرند، تحولی در خود احساس می‌کنند و نسبت به مطالعه مشتاق می‌شوند. اگر این اشتیاق، هدایت و امکانات لازم برای آن - که در رأس آن‌ها کتاب خوب است - فراهم شود، آنگاه شاهد تثبیت و تقویت عادت به کتاب‌خوانی در آنان خواهیم بود. با چنین اشتیاقی، کودکان در مدرسه رشد می‌کنند و بر اولیا و مسئولان مدارس است که آنان را هدایت کنند. اما از طرفی مدارس موظف به اجرای برنامه‌ی درسی در چارچوب نظام آموزشی هستند.

در نظام آموزشی و برنامه‌ی درسی کشور جایگاهی تعریف‌شده و رسمی، برای مطالعه‌ی کتاب‌های غیردرسی وجود ندارد. این در حالی است که در دیگر نظام‌های آموزشی، مراجعه به کتاب‌های گوناگون به عنوان جزئی از فرآیند یاددهی-یادگیری تعریف شده است و به آن بها داده می‌شود. اکنون که وزارت آموزش و پرورش در آستانه‌ی تحول بنیادینی و تصویب برنامه‌ی درسی ملی است، خوب است جایگاه کتاب‌خوانی در برنامه‌ی درسی و در فرآیندهای آموزشی به‌طور رسمی تعریف شود. هم‌چنین می‌توان با اختصاص ساعتی به نام ساعت مطالعه، دانش‌آموزان را به مطالعه‌ی آزاد و خواندن کتاب‌های دل‌خواه تشویق کرد. این رویدادها به غنی‌شدن کتاب‌خانه‌ی مدارس نیز خواهد انجامید.

برترین کتاب‌های چاپ شده برای آموزگاران دوره‌ی ابتدایی

انتشارات فاطمی علاوه بر کتاب‌هایی که برای دانش‌افزایی معلمان در حوزه‌های «ریاضیات»، «علوم تجربی» و «زبان و ادبیات فارسی» منتشر کرده است، کتاب‌هایی نیز در راستای تقویت دانش و مهارت حرفه‌ای آموزگاران ترجمه یا تألیف کرده است، از جمله:

* مجموعه‌ی ۵ جلدی «آموزش و ارزیابی مهارت‌های زندگی» (همکاری گروهی، فکر کردن، برقراری ارتباط و مقابله با تعارض، پرسش کردن، انعطاف‌پذیری)

* «کمک کنیم کودکان ریاضی یاد بگیرند»

* «ارزیابی ریاضی»

* «تغییر دادن رفتارهای کودکان و نوجوانان»

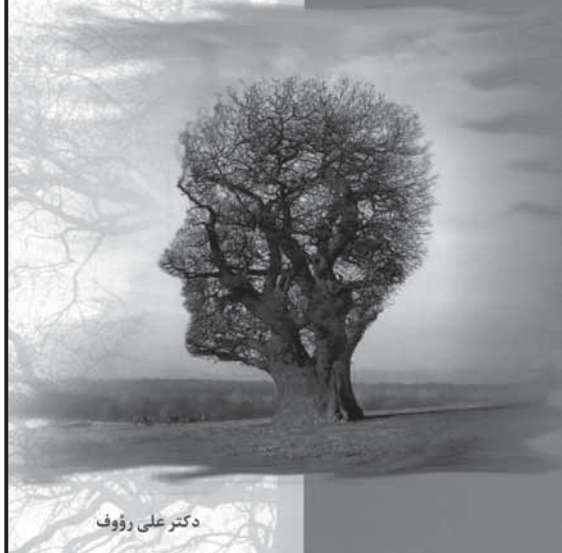
* «تربیت معلم و کارورزی»

* «تفاوت‌های فردی»

* «رشد عقلانی کودک از دیدگاه پیاژه»

انشا

درس رویدن در خود

دکتر علی رؤوف

عروسک پارچه‌ای مریم هم گرفتار توفان شده بود. در فضا می‌پرید. ناگهان به مریم رسید. مریم را در آغوش گرفت و به آسمان برد. مریم زمین زیرپایش را نگاه کرد. غوغایی بود. از عروسکش خواست دیگران را هم از این توفان نجات دهد.

عروسک گفت دستم را محکم بگیر تا برویم. مریم همه‌ی کسانی را که می‌شناخت نام برد. به دنبال یک‌یک آن‌ها گشتند. همگی را نجات دادند. مریم معلمش را پیدا نمی‌کرد. وحشت زده بود. فریاد می‌زد: «خانم، خانم!» از خواب پرید. عروسکش کنارش خوابیده بود.

چکیده‌ی یک نمونه‌ی فراگیر از اعتراف‌های نوشتاری یک معلم در کارگاه انشا

یاد گرفتیم:

اگر هر درسی هدفی دارد، هدف درس انشا مهارت دادن در برقراری ارتباط با دیگران است.

درس انشا خوب دیدن، خوب فکر کردن و خوب گفتن و تفکر منطقی به وجود می‌آورد. هدفی که برای از بین بردن بسیاری از دشواری‌های اجتماعی راه‌گشا می‌شود و می‌تواند بسیاری از خطاها و کج‌روی‌ها و بدبینی‌ها را درمان کند.

فراوانی شیوه‌های به‌کارگیری در درس انشا چنان اثربخشی‌های گوناگونی را به ظهور می‌رساند که خلاقیت‌ها را بارور می‌سازند. چون می‌دانیم که دانش‌آموزان - کوچک و بزرگ - هم می‌توانند خوب ببینند، خوب بشنوند و هم عمیق فکر کنند.

درس انشا، با هر شیوه‌ای از شیوه‌های شناخته شده و ابتکاری که به اجرا گذاشته شود، می‌تواند به نواندیشی‌ها و نوآفرینی‌های ذهنی جان ببخشد و تغییر به‌وجود آورد.

درس انشا به ما یادآور می‌شود که فرزندان ما فرزندان ما نیستند، بلکه فرزندان عصر خویشند.

مؤلف: دکتر علی رؤوف

ناشر: آبیژ، تهران (۱۸-۶۶۵۶۶۵۰۹-۰۲۱)

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰، مصور

قیمت: ۹۰۰۰ تومان، ۲۰۸ صفحه

ریشه‌ی کلمه‌ی انشا از نشأت است و به معنی آفریدن، بزرگ کردن و پرورش دادن و هدف از آن بیان درک و احساس خود، بیان دانستی‌ها، خواستن‌ها و آرزوهاست. انشا درس بیان تخیلات و یکی از ابزارهای برقراری ارتباط است.

دکتر علی رؤوف، مؤلف شناخته شده‌ی آثار تربیتی و عضو تحریریه‌ی مجلات رشد پس از گفتن این جمله‌ها، می‌افزاید: «انشا، درسی است که دانش‌آموزان در آن یاد می‌گیرند خوب ببینند، خوب بشنوند و خوب بگویند. درس انشا، مادر همه‌ی درس‌هاست.»

کتاب «انشا، درس رویدن در خود» چهار بخش دارد که بخش اول آن به «رویش ذهن و پرورش استعدادها» در قالب تعاریف، درس‌ها و تابلوها می‌پردازد.

بخش دوم، «شیوه‌های شناخته شده» نام دارد که شامل تمرین‌های خوب دیدن، خوب شنیدن و خوب گفتن است.

بخش سوم در هشت پنجره‌ی باز به «تمرین‌های مهارت‌های پیشرفته» می‌پردازد و بخش پایانی آن نیز به «یادگاری‌های ذهنی پدر بزرگ و مادر بزرگ‌ها» تا «بینش‌های معلمان» اختصاص دارد.

از نکات قابل ذکر دیگر در این کتاب استفاده از تصویرهای رنگی است که از روزنامه‌ها و مجله‌های کشور انتخاب شده‌اند تا به نحوی در روش تصویرخوانی، انگیزه‌های دانش‌آموزان را به جریان درآورد.

مؤلف در تمرین مهارت‌های پیشرفته می‌پرسد: «چه احساسی دارید آن‌گاه که وارد کلاس درس شاگردانتان می‌شوید؟» این پرسش در کنار دیگر پرسش‌ها می‌تواند پایه‌ای برای نوشتن انشا باشد. هر درس آزمایشگاهی دارد. آزمایشگاه درس انشا، کتاب‌خانه است. یادگیری‌ها در این آزمایشگاه می‌تواند فعال‌ترین و اثربخش‌ترین تلاش باشد.»

دکتر رؤوف مندرجات این کتاب را در بیش از ۷۰ کارگاه آموزشی انشا در سراسر کشور با مخاطبان خود، به تجربه گذاشته است و از این نظر می‌توان گفت که این اثر علاوه بر دانش دکتر رؤوف، به تأیید تجربه مخاطبان هم رسیده است.

در این بخش یک نمونه انشای معلمان، نوشته شده در کارگاه‌های درسی انشا را می‌خوانید:

فرشته‌ی گم‌شده

درختان خم شده بودند. شاخه‌ها به هم پیچیده بودند. گرد و غبار همه‌جا را فراگرفته بود. صدای وحشتناکی به گوش می‌رسید. پنجره‌ها به شدت به هم برخورد می‌کردند. پرنده‌ها به لانه‌هایشان پناه می‌آوردند. قیافه‌هایشان شتاب‌زده، مضطرب و نگران به نظر می‌رسید.

راهنمای ورود به اول دبستان

۲۲۲ نکته کاربردی برای آشنایی پدران و مادران با ویژگی‌های آموزش در پایه‌ی اول ابتدایی

سیمای جعفریان

کلاس اولی به نگارش درآمده است. مطالب کتاب در ۱۵ فصل تنظیم شده است. مؤلفان سعی کرده‌اند به تمامی ابعاد موضوع بپردازند و برای سهولت مطالعه، مطالب موردنظر را در قالب نکته‌هایی مجزا از هم ارائه کرده‌اند. کتاب به نوعی می‌تواند پل ارتباطی بین خانه و مدرسه هم باشد. فصل اول، چکیده‌ای از روان‌شناسی رشد کودک شش ساله است. فصل‌های دوم، سوم و چهارم به آمادگی‌ها و اقدامات اولیه‌ی والدین برای قبل از شروع مدرسه اختصاص دارد. فصل پنجم نکته‌هایی درباره‌ی جشن شکوفه‌هاست. فصل‌های شش، هفت و هشت به موارد متنوعی از مسائل آموزشی پرداخته است. فصل‌های نهم، دهم و یازدهم به مشکلات و اختلالات رایج این دوره مربوط است. فصل‌های باقیمانده‌ی کتاب هم نکته‌های خاصی را مطرح می‌کنند که هر یک به نوبه‌ی خود برای پدران و مادران اهمیت دارد.

مخاطب اصلی کتاب، والدینی هستند که فرزند آماده‌ی ورود به دبستان دارند. کتاب می‌تواند برای آموزگاران، مدیران و معاونان مدارس نیز بسیار مفید باشد. پیشنهاد می‌شود مدیران مدارس با تدارک برنامه‌های آموزشی برای والدین، براساس محتوای کتاب حاضر آنان را در مسیر افزایش آمادگی و دانش همراهی کنند. این کتاب می‌تواند به عنوان منبعی مناسب در هنگام ثبت‌نام نوآموزان پایه‌ی اول ابتدایی، از سوی مدیران مدارس به اولیا ارائه شود.

این اثر به تأیید ستاد سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی رسیده و مشخصات آن در فهرست «کتاب‌های آموزشی مناسب» (ویژه‌ی اولیا) درج شده است.

مؤلفان: مرتضی مجدفر، ابراهیم اصلانی، لیلا سلیقه‌دار

ناشر: امروز (۱۳۹۰، ۱۶۰ صفحه خشتی، مصور، دو رنگ، ۵۰۰۰ تومان)

چاپ چهارم ۱۳۹۰، ۱۶۰ صفحه خشتی، مصور، دو رنگ، ۵۰۰۰ تومان

این کتاب، جلد اول از مجموعه‌ی هفت جلدی کتاب‌های **راهنمای آموزشی امروز** به‌شمار می‌رود که بعد از انتشار سه کتاب دیگر از همان مجموعه عرضه می‌شود.

روان‌شناسان معتقدند آغاز مدرسه یکی از مهم‌ترین استرس‌های زندگی هر انسانی است. اگرچه امروز به مدد امکاناتی چون وجود دوره‌های پیش‌دبستانی، حضور انواع رسانه‌ها در زندگی مردم، گسترده‌ی اطلاع‌رسانی و افزایش حساسیت پدران و مادران در ارتباط با فرزندانشان، از شدت مشکلات مربوط به ورود به مدرسه کاسته شده است، اما به دلایل دیگری، همچنان کلاس اول ابتدایی برای همه، اعم از پدران و مادران، عوامل مدرسه و حتی خود کودک با اهمیت است. سطح تحصیلات والدین بالاتر رفته و به همان نسبت توقعات و انتظارات آن‌ها از زندگی، آینده و فرزندانشان تغییر یافته است. گسترش پدیده‌های تک‌فرزندی و کم‌فرزندی هم حساسیت والدین را درباره‌ی آینده و سرنوشت فرزندانشان افزایش داده است. از طرف دیگر، همه به این نکته واقف شده‌ایم که «آغاز»‌ها چقدر مهم و تأثیرگذارند. یک آغاز خوب می‌تواند ضامن موفقیت باشد و یک آغاز بد یا ناقص، می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات بعدی باشد. اول دبستان، آغاز آغازهای مدرسه‌ای است و این یعنی، **خشت اول!** همان‌گونه که برای آماده‌سازی کودکان برای ورود به پایه‌ی اول دبستان برنامه‌هایی اجرا می‌شود، باید تمهیداتی نیز برای آماده‌سازی والدین در همراهی مطلوب با فرزندانشان اندیشیده شود. به‌طور معمول، برای والدین و به‌ویژه آن‌هایی که اولین فرزندشان را راهی مدرسه می‌کنند، مدت‌ها طول می‌کشد تا متوجه شوند که در چه موقعیتی قرار گرفته‌اند. بسیاری از والدین تا بجنبند، ماه‌ها گذشته است و آن‌ها با ناشی‌گری‌ها برای خود و فرزندانشان مشکلاتی به‌وجود آورده‌اند.

این کتاب برای والدین کلاس اولی‌هاست. اگر آموزگاران پایه‌ی اول می‌خواهند اولیای آن‌ها از ابتدا عاقلانه و منطقی رفتار کنند، اگر آمادگی کافی با مسائل فرزند کلاس اولی خود روبه‌رو شوند این کتاب، راهنمای بسیار مناسبی است.

کتاب با هدف ایجاد آمادگی و آشناساختن والدین با مسائل کودکان

رایانه و گاو!

ابراهیم اصلانی

روزنامه شروع می‌شود، به سختی‌های دانستن و کنجکاو می‌رسد و بالاخره به هر زحمتی شده موضوع به رایانه وصل می‌شود! بعد هم بحث شمارش گاو و گوسفند به عنوان سیر تاریخی اختراع رایانه و سپس اشاره‌ای به نقش رایانه و اینترنت.

۵. در دنیای اطلاعات و فناوری، عجیب نیست که به کودک ۱۱ ساله بگوییم: «شاید شما کلمه‌ی اینترنت را هم شنیده باشید...»
 ۶. درس با این دو سؤال تمام می‌شود: «به نظر شما رایانه‌ها در آینده چگونه خواهند بود؟ آیا رایانه‌ها می‌توانند به جای ما فکر کنند؟» آیا روند طرح موضوع به گونه‌ای بوده است که بتوان به این سؤال‌ها رسید؟

تا جایی که می‌دانم این کتاب تا ۳-۲ سال آینده هم تغییر نخواهد کرد. خوب است کمی هم موقعیت‌شناس باشیم. با بچه‌ها به زبانی سخن نگوئیم که احساس کنند آن‌ها را دست کم گرفته‌ایم. یکی از ویژگی‌های تربیتی دنیای امروز، برتری دانش فناورانه‌ی کودکان و نوجوانان نسبت به بزرگسالان است. اگر خودمان درباره‌ی چیزی کم می‌دانیم، تصور نکنیم که بچه‌ها هم مثل ما هستند.

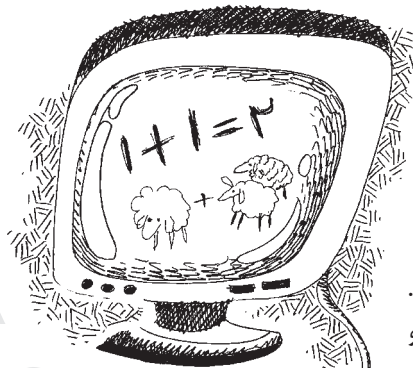
لازم را به دست بیاوریم و... همه چیز گفته شده به غیر از کاربردهایی که رایانه می‌تواند برای دانش آموز دبستانی داشته باشد.

مخاطب این درس دانش آموزان سراسر کشور است؛ با این همه شاید سخت بتوان پذیرفت که دانش آموز امروز کلاس پنجم با رایانه و اینترنت آشنا نباشد. می‌خواهم چند نکته را بگویم:

۱. این درس هشت سال پیش نوشته شده است و اصولاً تا به حال باید چند بار عوض می‌شد.

۲. در حالی که موضوع درس، امروزی است؛ اما فضای تصویری آن قدیمی و کهنه است.

۳. محور اصلی درس چندان معلوم نیست.

در درسی که ۲۵ سطر و کمتر از ۴۰۰ کلمه است، هم می‌خواهیم تاریخچه‌ی رایانه را بگوئیم، هم از کاربردها صحبت کنیم و هم نامی از اینترنت برده باشیم و هم ...
 ۴. روش بیان موضوع هم از

نظم منطقی چندان برخوردار نیست. درس با گوش دادن به رادیو و خواندن

پسرم که در حال نوشتن دیکته از درس «رایانه» است، با عصبانیت می‌گوید: «این چه درسی است؟ یعنی ما که کلاس پنجم هستیم، نمی‌دانیم رایانه و اینترنت چیست؟»

مایلم بدانم موضوع چیست. در دو صفحه‌ی اول درس، تصویر بزرگی از گاو و گوسفند دیده می‌شود و چوپانی که به نظر می‌رسد در حال شمردن آن‌هاست. آخر رایانه را چه به گاو و گوسفند؟! باید متن درس را بخوانم:

انسان‌ها برای شمارش گاوها و گوسفندها از انگشتان دست استفاده می‌کردند.

↓
 کم‌کم آموختند که از وسایل دیگر هم می‌توان برای شمارش استفاده کرد.

↓
 تا روزی رسید که چرتکه ساخته شد.

↓
 و بعد از آن‌ها ماشین حساب ساخته شد.

↓
 سرانجام رایانه ساخته شد.

تا این‌جا دو سوم درس تمام شده است. به قول ما بزرگ‌ترها، بچه‌ها از این صغری و کبری چیدن‌ها باید چه نتیجه‌ای بگیرند؟

- روزگاری گاو و گوسفند را با انگشتان دست می‌شمردند و الان با رایانه می‌شمارند.

- گاوها تأثیر مهمی در اختراع رایانه داشتند.

- می‌خواستیم رایانه بسازیم تا کار ماشین حساب را انجام دهد، اما ناگهان دیدیم عجب چیزی ساخته‌ایم؛ می‌شود با آن کارهای دیگری هم کرد.

حالا به کاربردهای رایانه رسیده‌ایم. به کمک رایانه‌ها می‌توانیم مسئله حل کنیم، نامه بنویسیم، کتاب و روزنامه بخوانیم، اطلاعات

تصویرگر: فریادبندی

۴۴
 ماهنامه آموزشی کودکان ۹۱

تنفس در کلاس درس

نوشته‌ی نورما کاساس

ترجمه‌ی نسرین امامی‌زاده، مشاور مدرسه از مشکین شهر

در مقابل یک کلاس درس با سی موضوع مواجه شدم که با نگرانی‌هایم همراه بود. به‌طور ناگهانی آن‌چه را استاد سابقم در تلاش برای انتقال آن بود، درک کردم.

حالا به عنوان یک معلم، این تجربه را دارم که فشارها و استرس‌های دانش‌آموزانم را شناسایی کرده و با شیوه‌ی استادم در رفع آن بکوشم.

به عنوان یک داروی ارزان و آسان و کارآمد، من شیوه‌ی نفس کشیدن را انتخاب می‌کنم و به‌طور شگفت‌آوری با آن کار می‌کنم.

در حال حاضر ۱۹ سال است که مشغول تدریس هستم و هیچ کلاسی وجود ندارد که برای تفکر، آگاهانه نفس نکشیم.

تنفس آرام و آگاهانه باعث می‌شود که به یک حالت آرامش

معروف شواهدی با استانداردهای بالا را اضافه کنیم، بچه‌های ما به راستی در معرض خطرند. در روزهای تحصیل، استادی را به یاد دارم که می‌گفت: «۱۰ روز طول می‌کشد تا از تنش رها شویم و در این ۱۰ روز کافی است به آرامی نفس بکشیم.»

من این ایده را در آن زمان درک نمی‌کردم چون در برابر آشفتگی‌های اضطراب‌آور به شیوه‌ی خودم مقابله می‌کردم، اما کلمات او در ذهنم فرورفته بود.

سال‌ها قبل من،

همه ما با گام‌هایی سریع، در دنیایی پراضطراب زندگی می‌کنیم. اخبار استرس‌زا، از راه‌های گوناگون مانند تلویزیون، رادیو و اینترنت بیش‌تر وقت‌ها به ما می‌رسد. استرس بیماری بشری خود آفریده است و اگرچه بخشی از زندگی است، اما سیستم بدن ما برای آن تنظیم نشده است. یعنی بدن ما برای اضطراب بیش از حد و مداوم در زندگی روزمره ساخته نشده است و متأسفانه اثرات آن، همه‌ی ما از جمله کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

والدین، معلمان و جامعه به عنوان یک کل، بر اثرات سوء آن گواهی داده‌اند. زوال سلامت روان، رفتار نامتعادل، سرخوردگی، نبود تمرکز، نامهربانی، عدم تحمل، و خشونت بیش از حد، از عوارض استرس است. اگر ما به این‌ها، شواهد آکادمیک و به قول

دفتر انتشارات کمک آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد کودک** (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه اول دوره دبستان)
- رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره دبستان)
- رشد دانش‌آموز** (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم دوره دبستان)
- رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)
- رشد جوان** (برای دانش‌آموزان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی)

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد آموزش ابتدایی
- رشد آموزش راهنمایی تحصیلی
- رشد تکنولوژی آموزشی
- رشد مدرسه فردا
- رشد مدیریت مدرسه
- رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصل‌نامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)
- رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه)
- رشد آموزش قرآن
- رشد آموزش معارف اسلامی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر
- رشد مشاور مدرسه
- رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان
- رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی
- رشد آموزش زیست‌شناسی
- رشد آموزش زمین‌شناسی
- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای
- رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

◆ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

◆ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

و بدون فشار برسیم. تنفس، ذهن و مغز را آرام می‌کند و ما را از احساسات منفی رها می‌سازد، در نتیجه احساسات مثبت را در ما به‌وجود می‌آورد.

هنگامی که روی تنفس تمرکز می‌کنیم، آن توانایی اندیشیدن را بهبود می‌بخشد، بدن و ذهن هم‌آهنگ و متمرکز می‌شود. در نهایت، این همان چیزی است که هر مربی و معلم در کلاس درس، برای پرورش بدن و ذهن خلاق خواهان آن است.

در این سال‌ها، از طریق ترکیب برخی روش‌های دیگر، مانند بازی با آینه باعث تقویت اعتماد به نفس در خود و شاگردانم شده‌ام. و یا این عبارت «همه‌ی ما به عشق نیاز داریم» را به عنوان یک شروع دل‌سوزانه مدنظر قرار داده‌ام.

حقیقت این است که این‌روزها، تنش افزایش یافته است و به نظر می‌رسد هیچ‌کس به اثرات فاجعه‌بار آن توجه نمی‌کند و این، نسل جوان ما را تهدید می‌کند.

اگر شما به عنوان یک معلم یا مربی می‌خواهید تحول ایجاد کنید، سعی کنید به دانش‌آموزان خود بیاموزید چگونه قبل از شروع هر جلسه‌ی تدریس، تنفس کنند.

من می‌توانم به شما اطمینان دهم که این کار به تحول‌های بزرگی در راه یادگیری، رفتار و روحیه‌ی آن‌ها منجر می‌گردد.

آموزش تنها تدریس یک موضوع خاص نیست، بلکه مهارت‌های لازم را در زندگی موجب می‌شود که کیفیت زیستن در جامعه را بهبود می‌بخشد. شما فقط با اختصاص ۱۰ دقیقه وقت قبل از شروع هر کلاس درس به تنفس آرام و آگاهانه، تغییر ژرف و شگفت‌آوری را به وجود خواهید آورد و دانش‌آموزان را در انتخاب مهارتی سالم در زندگی رهنمون خواهید شد.

منابع

http://www.selfgrowth.com/articles/breathing-in-the-classroom?sms-ss=blogger&at_xt=4d4060d70c2dd018%2C0

با هم راهان

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سه‌راه آزمایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد؛ نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگه‌دارید).

◆ نام مجلات در خواستی:

.....

◆ نام و نام خانوادگی:

.....

◆ تاریخ تولد: میزان تحصیلات:

.....

◆ تلفن:

.....

◆ نشانی کامل پستی:

.....

استان: شهرستان: خیابان:

.....

شماره فیش: مبلغ پرداختی:

.....

پلاک: شماره پستی:

.....

◆ در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

.....

امضا:

● نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

● وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir

● اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۹۷۱۳-۱۴

◆ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۹۶۰۰۰ ریال

◆ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۶۰۰۰۰ ریال

اشاره

«با هم راهان»، صفحه‌ی ارتباطی مخاطبان با دفتر مجله است. شما هم می‌توانید پیام‌ها، نوشته‌ها، درخواست‌ها و سخنان خود را از راه‌های شش‌گانه‌ی ارتباطی (صندوق پستی، تلفن، نامبر، رایانامه، تلفن پیام‌گیر و مراجعه‌ی حضوری) با کارکنان مجله در میان بگذارید. در این شماره هم با برخی از هم‌راهان مجله گفت‌وگو کرده و همراه شده‌ایم.

مقاله‌ها و نوشته‌های دوستانی را که نام آن‌ها در پی می‌آید، دریافت کردیم. به دلیل بالا بودن تعداد آثار دریافت شده از همکاران، محدودیت صفحات مجله و لزوم داوری آثار دریافتی توسط اعضای شورای برنامه‌ریزی مجله و اعمال نظرات اعضا، متأسفانه چاپ آثار این همکاران در مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی میسر نیست: **معصومه فرامرزلو** (آموزگار دبستان شهید عاشق‌لو، منطقه‌ی ۱۸ تهران)، **مهسا مرتضاییان** (کارشناس تربیت‌بدنی و آموزگار، منطقه‌ی ۱۱ تهران)، **محمد قنبری طلب** (کارشناس ارشد علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور لردگان)، **بدون نام!** (آموزگار دبستان عسگریه، مجتمع شهید محمدزاده تبادکان مشهد)، **زهرا ذکریاپور** (آموزگار دبستان عفت، بوئین‌زهرا)، **علیرضا سودمند** (آموزگار روستایی از منطقه‌ی کرانی کردستان)، **اعظم‌الملوک صاحبقرانی** (آموزگار پایه‌ی سوم دبستان ملت، منطقه‌ی ۴ تهران)، **معصومه نظری** (آموزگار

ما هستیم، چون شما هستید و مجله‌ی خودتان را می‌خوانید

دبستان یادگار امام، کرج)، **محمد رضا علیاری** (آموزگار دبستان شهید علی زنگنه، کرج)، **مریم روزبهانی** (آموزگار دبستان حضرت زینب (س)، منطقه‌ی ۵ تهران)، **رزاق؟؟** (آموزگار دبستان محمد رسول الله، کاشان)، **کبری طالبی** (آموزگار پایه‌ی چهارم، قرچک و رامین)، **فرهاد ظهیر نژاد** (آموزگار دبستان شهید غفاری، دبستان سراب ایوان)، **علی امینی زاده** (معاون پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش سبزوار)، **معصومه زوری** (آموزگار دبستان شهید جعفری، کلاله استان گلستان)، **مرضیه سعید** (آموزگار پایه‌ی دوم دبستان شهید باهنر، نیشابور)، **طیبه فلاحتی** (آموزگار دبستان، زاهدان)، **خورشید افشار یوسفی** (مدیر دبستان برادران شهید ابراهیمی، تنکابن مازندران)، **فاطمه رهنما** (کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، دبستان شهید رشیدی موسی‌آباد تربت جام)، **راحله نیکوی** (آموزگار پایه‌ی چهارم دبستان امیدها، پره‌سر رضوان شهر گیلان)، **ملیحه محبوب زاده جهرمی** (آموزگار دبستان شهید باقری، روستای دهنو، علامرودشت لامرد فارس)، **محسن بذرگر** (دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت)، **فهیمة عباسی شاهکوه** (آموزگار دبستان حضرت معصومه (س)، فاضل‌آباد علی‌آباد کتول)، **حسین باقری** (سرگروه آموزشی پایه‌ی پنجم شهرستان دیر، استان بوشهر)، **فاطمه گلچین** (آموزگار دبستان شهید غلامرضا اصغری، ناحیه‌ی ۱ مشهد)، **زهرا نصیر زارع** (آموزگار دبستان یار کوثر، منطقه‌ی ۱۵ تهران)، **میترا شجاعی** (آموزگار پایه‌ی پنجم، ناحیه‌ی ۵ اصفهان)، **سیده مریم میرباقری** (آموزگار دبستان فرزائگان، رباط کریم)، **کبری صالحی و نرجس فرجی** (آموزگار دبستان شهید ترکیان، نظرآباد)، **راضیه برزگر** (دانشجوی کارشناسی ارشد رشته‌ی تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی)، **زهرا شمسی** (آموزگار دبستان ۱۵ خرداد، خمین)، **مژگان ربیعی** (کارشناس علوم تجربی، نهبوند)، **فرشته اخباری** (آموزگار دبستان دکتر علی شریعتی، سبزوار)، و **محمد قربانی موسی‌آبادی** (آموزگار دبستان شهید شیرودی روستای خرم‌دشت، لای رودشت نایین اصفهان)

طرح‌ها و ابتکارات شما رسید. خلاقیت شما را می‌ستاییم و منتظر طرح‌های دیگران

هستیم:

- آموزش و پرورش شهرستان دماوند، همکاران محترم خانم‌ها فریا ملک محمدی (دبستان شهدای بیدک) و رستگارزاده (دبستان شهید علی اکبری مراد): کارهای شما را دریافت کردیم. امیدواریم باز هم فعالیت‌های خلاقانه خود را ادامه دهید.

- عصمت شهرکی، آموزگار پایه‌ی اول دبستان سیزده آبان، ناحیه‌ی یک زاهدان: طرح دیکته گفتن توسط دانش‌آموزان به پدران و مادرانشان برای تقویت روان‌خوانی و تشخیص کلمات و صداها، جدیدتر.

- فاطمه نوری، آموزگار دبستان شهید محمد قادری، همدان: طراحی یک نقاشی ترکیبی برای تدریس چندین درس از دروس گوناگون در پایه‌های تحصیلی.

سفر به منظومه شمسی

نویسنده و تصویرگر
حسن رضا ترابی

مؤلف: حسن رضا ترابی

ناشر: قهستان (بیرجند ۲۲۳۶۲۰-۰۵۶۲)

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰، مصور، ۱۶ صفحه

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال.

شعر و داستان یا دیگر روش‌های یادگیری، از ابزارهایی است که آموزگاران در کلاس از آن‌ها استفاده می‌کنند تا آموزشی ماندگار و اثربخش به‌جا بماند. کتاب «سفر به منظومه شمسی» حاصل تلاش‌های آموزگار بیرجندی، **حسن رضا ترابی** است که با ابتکار و صرف وقت و هزینه‌ی خود، طی داستانی که در کلاس درس اتفاق می‌افتد، به معرفی منظوم سیاره‌های منظومه شمسی و خورشید می‌پردازد.

از ناشرانی که چاپ آثار معلمان را در دستور کار خود قرار می‌دهند، سپاسگزاریم. اما در این راه از ناشران محترم تقاضا داریم به کیفیت و پیرایش و چاپ آثار این‌گونه افراد هم توجه بیشتری نمایند تا جذابیت اثر افزایش یابد.

پاسخ به نامه‌ها و نوشته‌های برخی از
همکاران

- **ابوالقاسم محمدخلیلی پور، آموزگار پایه‌ی پنجم دبستان عمارخواف:** از شما چند مطلب و چند پیشنهاد دریافت کردیم که از بابت همه‌ی آن‌ها سپاس‌گزاری می‌کنیم. یکی از مطالب شما با عنوان «لطفاً این روز را حذف کنید!» (واگویی‌های یک معلم، هم‌زمان با فرا رسیدن هفته‌ی بزرگداشت مقام معلم) در گردونه‌ی داوری قرار گرفت. ولی اعضای شورا معتقد بودند انتشار آن جز پاشیدن نمک بر زخم معلمان و ناامیدتر کردن آن‌ها نتیجه‌ی دیگری نخواهد داشت و بسیار احساسی است. مضاف بر این که در صفحه‌ی ۲۴ رشد آموزش ابتدایی شماره‌ی اردیبهشت ۹۰ هم، مشابه چنین مطلبی با عنوان «تقدیر یا تحقیر؟!» به چاپ رسیده است.

- **همکار محترم آقای مجید درخشانی، تفت استان یزد:** دو مطلب شما با عناوین «عادت» و «اندر حکایت منزلت معلمان»، متأسفانه در شورای برنامه‌ریزی مجله تأیید نشد و چاپ نخواهند شد. البته ممکن است این نوشته‌های طنز در سایر نشریات، امکان چاپ پیدا کنند؛ ولی امکان چاپ آن‌ها در رشد آموزش ابتدایی میسر نیست. - **سرکار خانم نرگس خزایی، آموزگار دبستان الزهراء، امیدیه:** داستان واقعی و پر از احساس شما درباره‌ی دانش‌آموز هم نامتان «نرگس» را خواندیم. از این که با دانش‌آموزانتان رابطه‌ای صمیمی و احساسی دارید، خوش‌حالیم و از خدای بزرگ، برای روح نرگس کوچولو، طلب شادی می‌کنیم.

□ **زهرة محبوب دنیوی، کارشناس ارشد مدیریت و آموزگار دبستان نبوت، ساوه:** مطلب شما با عنوان «تدریس و یادگیری ضرب با انواع یادگیری»، به دلیل مخالفت اعضای شورای مجله مناسب چاپ تشخیص داده نشد. به اعتقاد اعضای شورا، فعالیت مدنظر شما نوعی کار تفریحی است و به یادگیری ضرب ارتباطی ندارد.

□ **مرتضی توکلی، آموزگار دبستان شهید عراقی، خمینی شهر اصفهان:** نوشته‌ی دانش‌آموز شما در صفحه‌ی آزاد کتاب «بنویسیم» پایه‌ی سوم (صفحه‌ی ۳۷ - نامه‌ای به رفتگر) از جهات گوناگون قابل بررسی است، ولی قابلیت چاپ ندارد. باید بینیم نگاه منفی دانش‌آموز به رفتگر از کجا ناشی شده است. این قبیل نگاه‌ها، فرصت خوبی است تا ما معلمان بدانیم برخی مواقع موقعیت‌هایی پیش می‌آید که باید در حل آن‌ها بکوشیم. اگر توضیحات ما شما را قانع نکرده است، با دفتر مجله تماس بگیرید.